

Jaargang 7 nr. 2

15 mei 2006

V.U.: Marianne Regelbrugge
Maria Theresiastraat 114
3000 Leuven
Tel: 016/ 22 63 88
Fax: 016/ 22 74 82
Bank: 736-0001066-63
E-mail: info@suggnome.be
Website: www.suggnome.be

REDACTIONEEL

An Marchal

Van de redactie <i>An Marchal</i>	1
Informatie geven aan slachtoffers en daders over (herstel)bemiddeling vanuit de politie. <i>Peter Verboven</i>	3
Informatieverstrekking vanuit slachtofferhulp: mogelijke pistes. <i>Bart Claes en Sarah Barbé</i>	6
JWW en informatie rond bemiddeling: mogelijkheden en bedenkingen. <i>Bart Claes Marijke Defranc Veronique De Muylder</i>	9
Het belang van bemiddeling. <i>Dirk Dufrain</i>	11
Hoe worden partijen geïnformeerd over het aanbod van herstelbemiddeling: een overzicht van de Vlaamse bemiddelingsdiensten voor minderjarigen. <i>Liesbeth Latré Natalie Van Paesschen</i>	14
Verslag Samenspraak 24 maart 2006 <i>Katrien Lauwaert</i>	19
Impressies van een deelnemer aan de rollenspel, bemiddelingsmethodiek. <i>Liselotte Coninx</i>	24
Seminarie van de arrondissementale stuurgroepen 15 maart 2006 <i>An Marchal</i>	24
Goed om weten	27
Samenspraak 23 juni 2006	29

De recente gebeurtenissen met Joe Van Holsbeeck hebben het debat rond jeugdcriminaliteit weer aangewakkerd. Waar de bevolking haar solidariteit betoog op de stille mars tegen zinloos geweld gaf de politiek een signaal door de plotse, snelle goedkeuring van de ontwerpen tot wijziging van de jeugdbeschermingswet. Op 4 mei werden deze immers goedgekeurd door de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Sommigen halen opgelucht adem dat het werk dat lang geleden werd aangevat nu eindelijk tot resultaat heeft geleid. Anderen betreuren dat de wet er nu op de rapte is doorgesluist en achteraf door reparatiewetten zal worden bijgestuurd. Ook de media spelen in op de gebeurtenissen en meer dan eens klinkt de roep naar meer repressie ten aanzien van delinquente jongeren, hetgeen vaak vertaald wordt in 'opsluiting' (een nieuwe jeugd-gevangenis!). In die zin betreft de OSBJ dat men in het mediadebat over de nieuwe wet erg focust op de uithandengeving en de mogelijk daaropvolgende opsluiting in de federale jeugd-gevangenis, terwijl minstens even belangrijk is dat de wet meer mogelijkheden biedt aan de jeugdrechter om op maat van de jongere een gepast, en zo mogelijk herstelrechtelijk, antwoord op het delict te formuleren(1). Een gemiste kans dus om in het debat over de nieuwe

wet de herstelrechtelijke initiatieven en meer in het bijzonder bemiddeling onder de publieke aandacht te brengen.

We zijn er ons van bewust dat de nieuwe wettelijke verankering van bemiddeling in strafrechtelijke context op zich niet voldoende is om er een wijdverspreide praktijk van te maken. Vanuit de bemiddelingsdienst zelf zullen we blijvend moeten informeren en sensibiliseren. Daarnaast zien we hierin taken weggelegd voor de overheid en onze partners in justitie en hulpverlening. Informatie dient voorzien te worden ten aanzien van slachtoffer en dader zelf; ten aanzien van de professionele actoren op het terrein opdat zij zelf kunnen informeren en doorverwijzen; en ten aanzien van de brede bevolking, opdat bemiddeling verder uitgedragen wordt in de maatschappij.

De recente wetgeving steekt ons een handje toe op het niveau van de partijen. Zo voorziet de wet van 22 juni 2005 dat het openbaar ministerie, de onderzoeksrechter, de onderzoeksgerechten en de rechter erop toe zien dat de personen betrokken in een gerechtelijke procedure worden geïnformeerd over de mogelijkheid een bemiddeling te vragen. Voor zover zij dit in concrete dossiers opportuun achten, kunnen zij zelf aan de partijen een bemiddeling voorstellen(2).

In deze Nieuwsbrief en de volgende Samenspraak willen we dieper ingaan op deze 'informatie(plicht)', die overigens naar onze mening niet alleen op de schouders van de gerechtelijke actoren rust. We willen dan ook verkennen door wie, op welke wijze en op welk moment partijen in een rechtszaak best geïnformeerd worden over bemiddeling. Verschillende opties liggen open, te beginnen op het niveau van de politie. Zo vroeg de heer Alfons Borginon op 19 december 2005 in een parlementaire vraag aan de minister van Justitie of het niet beter zou zijn de partijen reeds bij het attest van de klachtneerlegging te informeren over de mogelijkheid tot bemiddeling in de strafrechtelijke context(3). Hierop antwoordt Minister Onkelinx dat het inderdaad belangrijk is dat slachtoffers en daders correct en volledig geïnformeerd worden en dat deze informatie hen moet worden verstrekt in alle stadia van de procedure, dus ook op het moment dat de klacht wordt neergelegd, maar niet uitsluitend op dat moment. De minister vraagt aan haar administratie om in die zin initiatief te nemen, zodat er een werkgroep kan vergaderen en er voorstellen kunnen worden geformuleerd. Verder stelt ze dat het essentieel is dat alle betrokken partners bij elkaar komen (o.m. de in de wet genoemde magistraten, de justitiehuizen, de vzw 's die erkend zijn om te bemiddelen en de politie) en dat ze samen onderzoeken welk in dit kader de adequate maatregelen zijn die moeten worden genomen: informatiecampaagnes, opmaken en verspreiden van brochures, opleidingen, enzovoort.

In voorliggende Nieuwsbrief verzamelden we bij onze eigen mensen en bij enkele partners eerste bedenkingen over de bijdrage die hun dienst/sector kan leveren met betrekking tot 'de informatie(plicht)' over bemiddeling. In de eerste bijdrage doet Dirk Dufraing, bemiddelaar Turnhout, een oproep ten aanzien van elke beroeps-categorie die met slachtoffers en daders werkt om de doorverwijzing naar bemiddeling als een volwaardig onderdeel te beschouwen. Liesbeth Latré (ADAM) en Natalie Van Paesschen (BAL) schetsen in hun artikel een overzicht van de manieren waarop de bemiddelingsdiensten voor minderjarigen zelf de partijen informeren.

Duidelijk is dat de wijze waarop bemiddelingsdiensten nu laag- of hoogdrempelig partijen informeren, ingegeven wordt door de pragmatiek, lees de mate van 'dossierlast'. In een derde artikel onderzoekt Peter Verboven (politiezone VLAS Kortrijk) hoe de politie slachtoffers kan informeren over bemiddeling. Hij vertrekt hierbij van de interessante vergelijking met het veralgemeend aanbod inzake slachtofferhulp vanuit de politiediensten. Uitdrukkelijk wijst hij op een bijzonder belangrijke opdracht tot doorgedreven en langdurige vorming van het politiepersoneel. Vertrekende van het recht van een slachtoffer op eerlijke en volledige informatie belichten in een volgend artikel Bart Claes (bemiddelaar Suggnomè Brussel) en Sarah Barbé (Slachtofferhulp CAW Groot Eiland Brussel) de rol die de slachtofferhulpverlener kan hebben in het informeren over en toeleiden naar bemiddeling vanuit slachtofferhulp. Tot slot vindt een gelijkaardige oefening plaats vanuit Justitieleel Welzijnswerk. Voor Bart Claes (bemiddelaar Suggnomè Brussel), Marijke Defranc en Veronique De Muylder (CAW Groot Eiland Brussel) is het onbetwistbaar dat ook daders recht hebben op informatie over bemiddeling. Zij zien mogelijkheid hiertoe zowel in de eerste verkennende gesprekken als in een latere fase tijdens het begeleidingsproces.

Bovenstaande lektuur biedt stof tot nadenken. Het lijkt voor iedereen evident dat slachtoffers en daders zo eerlijk en volledig mogelijk moeten worden geïnformeerd. Mij komt het wel voor dat de wijze waarop dit tot nu toe gebeurt, gebaseerd is op zich nog volop ontwikkelende praktijken, veeleer dan op basis van een beleid. Hoe we dit in de toekomst meer structureel kunnen aanpakken, is het voorwerp van volgende Samenspraak. Deze gaat door op vrijdag 23 juni in Brussel (zie uitnodiging achteraan).

Veel leesgenot en hopelijk tot 23 juni.

An Marchal

- (1) Opinie-persbericht OSBJ "Veiligheid door een repressieve aanpak", 28 april 2006
- (2) De recent goedgekeurde Wet Onkelinx voorziet ook bepalingen inzake informatie vanuit OM en jeugdrechter, zie verder: bijdrage van Liesbeth Latré en Natalie Van Paesschen
- (3) Parl. Doc., De Kamer 2006/6, Parl. Vragen en Antwoorden, vraag nr. 876 van de heer Alfons Borginon van 19 december 2005

Informatie geven aan slachtoffers en daders over (herstel)-bemiddeling vanuit de politie.

a) (Veralgemeend) aanbod inzake slachtofferhulp vanuit de politiediensten

Bij wijze van illustratie volgt hieronder een korte bespreking van het (veralgemeend) aanbod inzake slachtofferhulp, meer bepaald zoals dit uitgewerkt werd voor de lokale politie Vlas (stad Kortrijk en de gemeenten Kuurne en Lendeledede).

Het samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat en de Vlaamse Gemeenschap inzake slachtofferzorg van 7 april 1998 (Decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 15 december 1998, B.S. 13 juli 1999) voorziet voor de politiediensten een aantal opdrachten inzake slachtofferzorg. Zo moeten de politieambtenaren de slachtoffers voldoende informeren over hun rechten binnen de gerechtelijke procedure, over het verloop van de strafrechtspleging, over het bekomen van schadevergoeding en over de mogelijkheden tot doorverwijzing. Zij moeten tevens ervoor zorgen dat slachtoffers op hun beurt voldoende informatie kunnen geven over de geleden materiële en immateriële schade en over het verzoek op de hoogte gehouden te worden over het onderzoek en de mogelijke strafuitvoering. De politieambtenaren kunnen hiertoe bijgestaan worden door een dienst slachtofferbejegening.

Over de verwijzing lezen we in art.9 § 2 van het decreet dat de politiediensten "slachtoffers systematisch doorverwijzen naar de centra"¹ (voor slachtofferhulp) "en dit op volgende wijze:

1° minimaal alle slachtoffers die een dader zagen of waarbij in hun verblijfplaats werd ingebroken worden rechtstreeks en zonder voorafgaande selectie verwezen, mits het slachtoffer daarmee instemt. Andere slachtoffers worden evenwel niet uitgesloten van verwijzing wanneer de politiebeambte dit nodig acht of wanneer de arrondissementele raad voor het slachtofferbe-

leid, zoals voorzien in art. 11, in dit verband een andere verwijzprocedure adviseert volgens de procedure zoals bepaald in §5. In elk geval worden andere slachtoffers geïnformeerd over het hulpaanbod van de centra bedoeld in artikel 1, 9° (m.n. de centra voor slachtofferhulp);

2° de verwijzing gebeurt door de bevoegde politiedienst die, bij vaststelling van de feiten of neerlegging van de klacht, een daartoe bestemd formulier invult en het uiterlijk de tweede werkdag na de invulling doorstuurt aan het centrum van het gerechtelijk arrondissement.

In geval van hoogdringendheid neemt de politiedienst dadelijk contact op met het bedoelde centrum;

3° indien het slachtoffer niet instemt met een rechtstreekse verwijzing, bezorgt de politiedienst aan het slachtoffer het adres en telefoonnummer van het dichtstbijzijnde centrum;

4° van het aanbod van verwijzing van het slachtoffer naar het erkende centrum wordt melding gemaakt in het proces-verbaal dat wordt opgesteld bij de vaststelling of neerlegging bedoeld in 2°;

5° onverminderd de toepassing van 2° brengt de bevoegde politiedienst slachtoffers die een onmiddellijke residentiële opvang behoeven, rechtstreeks in contact met een geschikt opvangcentrum.

In afwijking van het vorige lid verwijst de bevoegde politiedienst een minderjarig slachtoffer van intrafamiliale mishandeling of intrafamiliaal seksueel geweld rechtstreeks naar een vertrouwenscentrum kindermishandeling. De bepalingen van 2°, 3° en 4° in § 2 blijven onverminderd van toepassing."

Om dit te operationaliseren werd bij de lokale politiezone Vlas geopteerd voor een zgn. veralgemeend aanbod inzake slachtofferhulp. Iedere politieambtenaar (ongeacht of hij deel uitmaakt van het operationaal kader of van het administratief en logistiek kader (burgerpersoneel), doet wanneer hij in contact komt met een slachtoffer van een misdrijf het aanbod inzake slachtoffer-

hulp. Daarbij wordt de werking van het C.A.W. Stimulans, afdeling Slachtofferhulp uitgelegd, en vermeld dat – indien het slachtoffer akkoord gaat – naam en adres (+ tel. nr.) van het slachtoffer per fax worden overgemaakt aan het C.A.W. Stimulans, afdeling Slachtofferhulp.

Bij vaststelling van ernstige misdrijven kan de teamcoördinator – meestal op aangeven van de betrokken vaststellende inspecteurs – de bijstand vragen van een medewerker van de dienst slachtofferbejegening. De eventuele verwijzing naar Stimulans zal dan door deze medewerker met het slachtoffer besproken worden. Voor de andere situaties – nl. deze waarbij geen medewerker slachtofferbejegening wordt opgeroepen – bespreekt de vaststellende politieambtenaar dit met de betrokkene(n).

Deze verwijzing is mogelijk voor eender welke vaststelling van een misdrijf (om het min of meer eenvoudig te houden), dus niet enkel voor slachtoffers van inbraak in de woning of voor slachtoffers die hun dader zagen. Met het C.A.W. werd afgesproken dat zij zullen instaan voor de verdere slachtofferhulpverlening of eventuele dispatching van de betrokken slachtoffers naar meer gespecialiseerde dienstverlening. Binnen de politiezone kunnen de dienst politionele slachtofferzorg en de dienst jeugd en gezin (omdat zij op de hoogte zijn van de lokale sociale kaart) meer gericht verwijzen. Dit kan echter niet verlangd worden van alle politieambtenaren, zodat zij in eerste instantie verwijzen naar de afdeling Slachtofferhulp van Stimulans.

Er moet uiteraard een aanwijsbaar slachtoffer zijn dat wij door de situatie waarin het verkeert n.a.v. het misdrijf als (slachtoffer-) hulpbehoevend beschouwen. Om een en ander administratief vlot te laten verlopen werd in de module PV-registratie een fax-formulier gekoppeld aan elk nieuw politioneel dossier. Op die manier kan – eens een aantal basisgegevens (feit, betrokkenen e.d.) zijn ingevuld op de computer - bij manier van spreken door te drukken op een knop, het individuele faxformulier worden aangemaakt.

Dit systeem werd ingevoerd d.m.v. interne bijscholing van het personeel van de politie Kortrijk in het jaar 2000 en herhaald in

2003 toen de zone Vlas inmiddels was opgericht. Daarbij bleek dat telkens in een eerder korte periode na de opleiding, een aantal verwijzingen tot stand kwam, maar dat dit nadien weer (sterk) verminderde, met uitzondering van de verwijzingen door de medewerkers van slachtofferbejegening en jeugd en gezin. Het staat buiten kijf dat het overige (en overgrote deel van het) personeel regelmatig aan deze verwijzingsmogelijkheid dient herinnerd te worden.

Wat de toepassing hiervan betreft in andere zones, vermoed ik dat de meeste verwijzingen naar de centra voor hulp aan slachtoffers vanuit de politie wellicht eveneens vanuit de werking slachtofferbejegening of jeugd en gezin zullen komen. Een aantal (kleinere) zones hebben echter nog steeds geen volwaardige dienstverlening van deze soort en de zones die radicaal opteren voor de optie dat iedere politieambtenaar de nodige verwijzingen dient te verrichten, zullen wellicht veel aandacht moeten besteden aan het wakker houden van hun personeel voor dit item (d.m.v. permanente vorming).

b) Is zo'n (veralgemeend) aanbod vanuit de politionele en justitiële diensten mogelijk voor (herstel-)bemiddeling?

Sedert de wet van 22 juni 2005 is geen toestemming meer vereist van parket of onderzoeksrechter om aan herstelbemiddeling te gaan doen. Toch zal wellicht – op basis van de eerder gemaakte arrondissementale afspraken rond bemiddeling - nog op een of andere manier een toets gemaakt worden of er geen negatieve interferentie is met het opsporings- of gerechtelijk onderzoek.

De traditionele drempel om toegang te krijgen tot (herstel-)bemiddeling is tot nog toe relatief hoog, en er is over het algemeen nog steeds ruimte (behoefte) om meer dossiers naar bemiddeling toe te leiden. Voor de dossiers voor schaderegeling op politieniveau gebeurt deze toeleiding niet dossier per dossier, maar wordt dit bepaald door middel van een vooraf door het parket goedgekeurde limitatieve lijst van misdrijven waarin de politie aan schaderegeling kan gaan doen.

Louter theoretisch zijn partijen – al dan niet met medeweten van parket of onderzoeksrechter – vrij om met elkaar in contact te treden en daarbij bijstand te zoeken van één of andere bemiddelende instantie. Er zal m.i. echter nog een mentaliteitswijziging moeten komen met grotere openheid naar bemiddeling toe vooraleer voor eender welk dossier de (herstel-)bemiddeling zomaar van start kan gaan zonder overleg met parket of rechtbank. Ik meen dat het ook niet echt wenselijk is dat zonder overleg met de overheid bemiddeling zou van start gaan. Immers, het was de bedoeling om door (herstel-)bemiddeling de rechtspraak te beïnvloeden door bvb. de vonnisrechter er toe te bewegen de door de bemiddeling tot stand gekomen overeenkomst tussen de partijen mee in overweging te nemen. Wil men dit zo houden, dan blijft overleg met de gerechtelijke instanties hoogst noodzakelijk. Voorlopig lijkt het strategisch het meest opportuun om eerder dicht bij de gerechtelijke instanties te opereren, dan er ver vanaf.

Het (m.i. eerder beperkt) aanbod herstelbemiddeling zou er daarom in eerste instantie in bestaan aan potentiële slachtoffers en daders van misdrijven de gelegenheid te geven dat zij aan het parket of de onderzoeksrechter vragen of de dienst herstelbemiddeling of bemiddeling in strafzaken kan ingeschakeld worden voor bemiddeling in hun dossier. Daarbij wordt gehoopt dat hoe meer vragen om bemiddeling er bij de gerechtelijke instanties binnen komen, hoe meer dossiers er ook effectief naar bemiddeling zullen worden toegeleid.

Als illustratie vanuit de politiediensten vermeld ik hierbij dat tijdens een korte periode voorafgaand aan de politiehervorming hieromtrent bij de politie Kortrijk beperkt geëxperimenteerd werd op volgende wijze (en met akkoord van het Kortrijkse parket). De politieambtenaar verantwoordelijk voor het opstellen van het politionele dossier, kon aan dader en slachtoffer voorstellen om aan het parket of de onderzoeksrechter te vragen of zij akkoord zouden zijn met het inschakelen van herstelbemiddeling of bemiddeling in strafzaken in dit concrete dossier. Indien (één van) beiden hierop instemden, stak de politieambtenaar

een los blaadje bij het politionele dossier gericht aan de procureur of onderzoeksrechter waarin volgende zinsnede werd opgenomen: "Mijnheer (mevrouw) de procureur (onderzoeksrechter): in dit dossier is het wellicht opportuun om te overwegen om de dienst bemiddeling in strafzaken of de dienst herstelbemiddeling in te schakelen." Dit blaadje werd dan samen met het politionele dossier opgestuurd naar het parket of de onderzoeksrechter. Deze werkwijze werd aan de verantwoordelijke politieambtenaren uitgelegd, in samenwerking met de herstelbemiddelaar van destijds. Helaas werd na de politiehervorming, t.t.z. na het tot stand komen van de politiezone Vlas dit niet meer vernieuwd doorgegeven aan de nieuwe verantwoordelijken binnen de zone. De praktijk van toen wees trouwens uit dat slechts enkele dossiers vanuit de politie vergezeld waren van zo'n los blaadje met vraag om in overwegingneming van bemiddeling. Misschien kan deze werkwijze nog eens geactualiseerd worden. Daarvoor zijn herbesprekingen nodig met alle verantwoordelijken (bemiddelingsdiensten, politie, parket en rechtbank). Volgens mij kan dit slechts lukken indien bvb. heel veel politionele verantwoordelijken gebriefd worden over (herstel-)bemiddeling. Hiervoor zal grondige bijscholing nodig zijn en dient er tevens aandacht besteed te worden aan herhalingen op langere termijn (jaarlijkse permanente vorming). Want, het invoeren van een nieuwe werkwijze is mooi (en zal op zich heel wat inzet vergen), maar het bij de les houden van de betrokkenen op de langere termijn is een ander paar mouwen. Dit is wellicht meer tijdrovend en vergt een nog meer doorgedreven en langdurige aandachtsvestiging.

c) Het attest van klachtneerlegging

Er wordt geopperd om slachtoffers via het attest van klachtneerlegging te informeren over het bestaan van de diensten voor bemiddeling. Hierbij dient m.i. in overweging genomen worden, dat:

- in de praktijk nog steeds niet in alle gevallen dit attest wordt overhandigd of nagestuurd;
- het geen sinecure zal zijn om de (toch wel omslachtige procedure tot bemiddeling (verschillende diensten of bemiddelingsniveaus, bijkomende toelating van

het parket of onderzoeksrechter in sommige gevallen, e.d.) in het attest te formuleren op een voor het slachtoffer duidelijke wijze.

Ik vrees dat als men hiermee rekening wil houden, het nieuwe attest van klachtneerlegging wel een heel moeilijk te lezen document gaat worden, omdat bvb. ook de diensten van slachtofferonthaal parket erop vermeld worden. Wat tot gevolg zal hebben dat de manier waarop het bemiddelingsaanbod wordt aangebracht aan het slachtoffer (of de dader), opnieuw belangrijker wordt. Een grondig informatief gesprek tussen de politie en de betrokkenen zal nodig zijn. Veel staat en valt met de attitude die de politieambtenaren hieromtrent aan de dag zullen leggen. Daarbij komen we opnieuw bij het probleem van opleiding van de politie hieromtrent en de broodnodige permanente vorming van het personeel.

Wat ook niet uit het oog mag verloren worden is dat een loutere voorstelling van het bemiddelingsaanbod in een tekst als het attest van klachtneerlegging, uiteindelijk voor het slachtoffer enkel een vrijblijvend voorstel inhoudt. Bij de implementatie van het samenwerkingsakkoord slachtofferzorg, werd een actievere verwijsmogelijkheid ingebouwd d.m.v. het hoger vermelde fax-formulier. Dit juist om te vermijden dat te weinig slachtoffers op het aanbod zouden ingaan. Het is immers al lang geweten dat slachtoffers zichzelf niet vaak als sterk hulpbehoevend ervaren en als het ware gepusht moeten worden naar de hulpverlening. Een loutere informatieverstrekking over het bemiddelingsaanbod biedt m.i. geen soelaas hiertoe.

d) Slot

Het opnemen van nieuwe regelgeving in wetten (decreten, K.B.'s, omzendbrieven e.d.) is één ding. Het uitvoeren ervan is een ander paar mouwen en vergt een grondige mentaliteitswijziging en aandachtverlegging... De openheid van bvb. de politiediensten voor bemiddelingsinitiatieven zal m.i. sterk afhangen van een doorgedreven en langdurig aangehouden vorming van het personeel.

Nu het bemiddelingsaanbod wettelijk geregeld is, kan echter op een grondiger manier werk gemaakt worden van procedures om een en ander aan de brede bevolking en aan potentiële slachtoffers en daders duidelijk te maken. Hopelijk worden deze nieuwe scenario's niet te complex.

Tevens is het maar de vraag of het wenselijk en mogelijk is dat zoals er een samenwerkingsakkoord gekomen is omtrent slachtofferzorg, een soortgelijk akkoord met de sector van bemiddeling tot stand kan komen.

(De cursieve tekst komt letterlijk uit het decreet)

Peter Verboven
Politie Kortrijk

Informatieverstrekking vanuit Slachtofferhulp: mogelijke pistes.

Een problematische vaststelling als startpunt van deze bijdrage: de ingangspoort naar bemiddeling wordt door het slachtoffer niet gevonden. We stellen uit de jaarverslagen van de vzw Suggnomè vast dat er een grote disproportie is tussen bemiddelingen opgestart vanuit een vraag van het slachtoffer en deze vanuit een vraag van de dader. Dit dient geïmplementeerd te worden en hierbij dan ook een oproep naar alle betrokken actoren. De verbinding tussen slachtofferhulp en herstelbemiddeling is onder andere hierom noodzakelijk en moet zichtbaar zijn. Het zichtbaar stellen van deze verbinding naar het cliënteel toe kan bijvoorbeeld door het verstrekken van informatie van bemiddeling door de hulpverlener.

In de "verklaring van de Rechten van het Slachtoffer" worden zes fundamentele rechten geformuleerd waaronder het recht op informatie. Slachtoffers moeten volledige, correcte en eerlijke informatie krijgen om zo weloverwogen keuzes te kunnen

maken. Belangrijk hierbij is de autonomie van het slachtoffer waarbij de hulpverlener niet gaat "bemoederen" omwille van risico's maar eerlijke en volledige informatie geeft. Het slachtoffer kan zelf de mogelijke risico's afwegen en een kostenbaten analyse maken maar vooral zelf een beslissing nemen. Vanuit dit recht op informatie en het uitgangspunt van slachtofferhulp, namelijk de autonomie van het slachtoffer, staat het onomstotelijk vast dat een slachtoffer ingelicht dient te worden aangaande de mogelijkheid tot herstelbemiddeling.

Daarbij kunnen we in de begeleiding van een slachtoffer niet voorbijgaan aan de daderdimensie, zowel bij het slachtoffer als bij de hulpverlener. Deze dimensie biedt nog meer dan andere dimensies de opening tot het bespreken van herstelbemiddeling en is van in het begin aanwezig en inherent aan begeleidingen geïnduceerd door een delict. Ook de hulpverlener heeft een aantal veronderstellingen over wie zo iets doet, waarom hij het doet en wat daarvan de gevolgen zijn. Het is belangrijk zich daar als hulpverlener van bewust te zijn.

Onder de daderdimensie bij het slachtoffer verstaan we alle informatie die betrekking heeft op de dader zoals informatie over de feiten, de betekenisverlening en de gevolgen. Voorbeelden zijn: Wat is het verhaal van de feiten volgens de dader en waarom heeft hij het gedaan? Deze informatie kan algemeen of concreet zijn. Algemene informatie gaat over alle daders of daders van een type delict. Concrete informatie gaat over de dader van dit concreet delict waarvan men slachtoffer is. Bijvoorbeeld de vraag naar de onverschillige houding van de dader in zijn verklaringen. Hulpverleners geven aan dat zij m.b.t. de algemene informatie op voldoende wijze het slachtoffer kunnen bijstaan. Als het echter gaat om het bevragen en bespreken van concrete informatie stellen we ons de vraag of de hulpverlener over genoeg handvaten beschikt om dit aspect van de daderdimensie te belichten. Het niet vertrouwd zijn met deze concrete informatie kan het bevragen en bespreken ervan belemmeren. Ook in het werken met deze concrete informatie is een grote taak weggelegd voor de hulpverlener. Daarbij kan het meestappen in een

bemiddelingsproces het slachtoffer unieke en authentieke informatie opleveren.

Soms hebben hulpverleners de idee dat we de angst of het leed bij slachtoffers gaan vergroten als we over de daderdimensie praten. Het aanbrengen van herstelbemiddeling bij het slachtoffer mag niet afhankelijk zijn van de individuele hulpverlener. Hierin ligt een taak weggelegd voor de dienst Slachtofferhulp om na te gaan op welke wijze deze dimensie en het aspect van herstelbemiddeling meer aandacht kan krijgen. De hulpverlener moet ook de inhoud kennen van herstelbemiddeling om correcte info te kunnen geven en eventuele vragen, die bemiddeling wel kan oproepen bij een slachtoffer, te beantwoorden. Hierbij is ook een taak weggelegd voor de bemiddelaar. Bemiddelaars moeten ook inspanningen leveren om het vertrouwen in bemiddeling en de werking van de bemiddelingsdienst te vergroten. Hulpverleners zijn immers bezorgd om het welzijn van hun cliënt en zijn ervan op de hoogte dat met een bemiddeling vele emoties gepaard gaan.

Het lijkt ons evident dat wanneer een slachtoffer een aanzet geeft tot bemiddeling, het een plicht is van de hulpverlener om de nodige informatie te verstrekken. Als hulpverlener stellen we voorop om outreachend te werken waarbij we initiatieven nemen naar het slachtoffer toe. Vanuit deze en bovenstaande visie met daarbij het recht op informatie van het slachtoffer, kunnen we stellen dat het een taak is van de slachtofferhulpverlener om herstelbemiddeling aan te brengen bij het slachtoffer. Dit veronderstelt dat de hulpverlener op een proactieve wijze de informatie m.b.t. herstelbemiddeling aan het slachtoffer meedeelt. We kunnen ons nu de vraag stellen naar de mogelijke tijdstipmomenten om deze informatie proactief mee te geven. In de zoektocht naar deze tijdstipmomenten hebben we zo veel als mogelijk pro's en contra's trachten aan te geven in de ene of in de andere richting (mogelijke pistes). Keuzes worden hierbij niet gemaakt en de onderstaande argumenten geven hopelijk stof tot discussie en reflectie.

Een mogelijk tijdstip kan zich situeren in het begin van de begeleiding. De hulpverlener zal in zijn eerste gesprekken juridische info verstrekken en bemiddeling zou tot deze info kunnen behoren. Het slachtoffer heeft daarbij het recht op informatie en ingelicht te zijn over al haar mogelijkheden. Met heel weinig woorden kan een neutrale brochure aan het slachtoffer meegegeven worden, eventueel met de boodschap dat er op een later tijdstip in de begeleiding nog op teruggekomen wordt.

We stellen echter vast dat het niet altijd aangewezen of gepast is om herstelbemiddeling aan te brengen in het begin van de begeleiding. In de eerste gesprekken kunnen de emoties en kwaadheid van het slachtoffer zo aan de oppervlakte liggen dat deze informatie niet aankomt of het slachtoffer zou kwetsen. Daarbij bestaat een groot deel van het cliënteel van slachtofferhulp uit slachtoffers van feiten waarvan de dader nog onbekend is. We kunnen ons de vraag stellen of de informatie van herstelbemiddeling in het begin van de begeleiding wel relevant is voor dat slachtoffer. Deze informatie kan bepaalde verwachtingen creëren die mogelijks niet ingelost kunnen worden. Om deze slachtoffers het recht op informatie m.b.t. herstelbemiddeling niet te ontzeggen, kan de hulpverlener op het einde van de begeleiding het thema met de cliënt bespreken. Op die manier beschikt het slachtoffer over de nodige mogelijkheden indien in een later stadium de dader gevat wordt.

Uit ervaring weten we dat de mate waarin het slachtoffer gevorderd is in zijn verwerkingsproces op het moment van het aanbrenge van bemiddeling, een belangrijke rol speelt in de mogelijkheid van het slachtoffer om hierop in te gaan. Vlak na het delict schrijft een slachtoffer meestal alle gevolgen toe aan het delict en de dader. Slachtoffers kunnen gaandeweg hun verwerkingsproces verantwoordelijkheid opnemen voor hun beleving, hun verwerking en voor de plaats die het delict in hun leven krijgt. Ook de begeleiding van slachtofferhulp stapt op een bepaald tijdstip in het verwerkingsproces van het slachtoffer. De hulpverlener zou mogelijks rekening kunnen houden met dit verwerkingsproces in het aanbrenge van informatie rond bemidde-

ling. De hulpverlener weegt het tijdstip af om herstelbemiddeling aan te brengen af aan de hand van het verwerkingsproces van de cliënt. Dit met als doel om de mogelijkheid van het slachtoffer om in te gaan op dit aanbod zo hoog mogelijk te laten zijn. Het tijdstip van de informatieverstrekking ligt volgens dit standpunt op een onbepaald moment in de begeleiding, eventueel in het begin.

Zoals hierboven aangegeven zal de hulpverlener in zijn begeleiding ook de daderdimensie in beeld brengen bij het slachtoffer. Een aantal thema's komen in de begeleiding steeds terug en via deze thema's komt de daderdimensie aan bod. Veiligheid (zowel fysiek als psychisch) is zo'n belangrijk thema. Gevoelens van onveiligheid kunnen rechtstreeks in verband worden gebracht met het bespreken van de daderdimensie. Slachtoffers hebben vaak beelden en fantasieën over daders waardoor de angst verhoogd wordt, bijvoorbeeld "ze hebben het op mij gemunt". Informatie over de dader is een mogelijke ingang tot meer controle, tot meer voorspelbaarheid en dus tot een grotere veiligheid. Vanuit het bespreekbaar stellen van dit thema in de begeleiding kan herstelbemiddeling en de mogelijke meerwaarde aangebracht worden. Ook hier is het tijdstip om herstelbemiddeling op een proactieve wijze aan te brengen afhankelijk van het proces in de begeleiding. De hulpverlener heeft als taak de informatie aan te brengen en laat het tijdstip samenvallen met het bespreken van de daderdimensie in de begeleiding.

Een mogelijk hulpmiddel voor de slachtofferhulpverlener in het bespreekbaar stellen van het mogelijke aanbod van herstelbemiddeling zou een folder op maat kunnen zijn. Slachtoffers durven vaak bepaalde vragen of emoties niet uit zichzelf te uiten of staan er niet bij stil dat deze ook onderwerp kunnen zijn van een bemiddeling. Dergelijke brochure kan het slachtoffer aanspreken op haar slachtofferschap en zij kan hierin herkenbare vragen terugvinden. In deze brochure kunnen ook weerstanden, mogelijke uitkomsten opgenomen worden die hierdoor herkenbaar en zichtbaar worden. Dit kan aan het slachtoffer het gevoel geven dat de eigen reactie wel heel normaal is. Daarbij zijn er altijd slachtoffers die iets

extra nodig hebben om de stap te zetten. Tot slot willen we graag benadrukken dat vanuit bovenstaande pistes, bedenkingen en reflecties nieuwe mogelijkheden kunnen groeien om het slachtoffer de ingang te laten vinden naar herstelbemiddeling. Ieder betrokken actor heeft daarin zijn verantwoordelijkheid op te nemen vanuit zijn eigen visie en werkzaamheden. Al groeiend en met communicatie, zorgzaam en zichtbaar, en vooral verbindend.

Bart Claes
Bemiddelaar Bemiddelingsdienst Brussel

Sarah Barbé
Slachtofferhulp CAW Groot Eiland Brussel

JWW en informatie rond bemiddeling: mogelijkheden en bedenkingen

De afgelopen jaren werd justitieel welzijnswerk, klassiek gezien als daderhulpverlening vanuit een rehabilitatieve invalshoek, uitgedaagd om hun eigen werking te positioneren ten aanzien van het herstelgericht gedachtegoed. Deze bijdrage kan een aanvulling zijn op deze uitdaging maar heeft voornamelijk als doel om visies, standpunten, bemerkingsen rond het thema van deze nieuwsbrief weer te geven. Dit artikel moet gelezen worden als de voorstelling van een aantal mogelijkheden en bedenkingen vanuit het oogpunt van een hulpverlener justitieel welzijnswerk en een bemiddelaar, zo mogelijk los van de organisatie en regio waarin ze werkzaam zijn. Bij de voorbereiding van dit artikel hebben we ons drie vragen gesteld: Moet een hulpverlener bemiddeling aanbrenge? Welke zijn mogelijke momenten om bemiddeling aan te brengen? En op welke wijze kan het bemiddelingsaanbod dan gebeuren? We hopen samen met de lezer mogelijke antwoorden op deze vragen te vinden.

Als missie stelt het JWW voorop het welzijn van verdachten, daders en hun directe om-

geving te bevorderen door hen individueel en structureel te ondersteunen opdat zij (opnieuw) tot hun recht kunnen komen in hun dagdagelijkse leven en in de ruimere samenleving. Onder de term "het tot zijn recht komen" mogen we verstaan zich persoonlijk en maatschappelijk verbonden weten met zichzelf, zijn directe omgeving en met de bredere samenleving. Concreet gesteld heeft de hulpverlener als taak verbindend te werken naar de cliënt. Tal van welzijnsproblemen ten gevolge van het ontbreken, verbreken of tekortschieten van persoonlijke en maatschappelijke verbindingen liggen vaak mee aan de grond van delinquent gedrag.

De hulpverlener ondersteunt de cliënt in het zoeken naar verbindingen met zichzelf, zijn leefomgeving en de maatschappij opdat hij (opnieuw) greep krijgt op zijn leven in relatie en interactie met anderen. Vanuit deze opdracht verstrekt de hulpverlener alle mogelijke informatie aan de cliënt die hem in verbinding zou kunnen stellen met zijn levensgeschiedenis, de slachtofferdimensie en het bestaande hulp- en dienstverleningsaanbod. De hulpverlener zal aspecten als de feiten, de betekenisverlening en de gevolgen ervan bespreken met de cliënt. In deze gesprekken zal de hulpverlener ook algemene informatie geven met betrekking tot deze thema's. We mogen hierbij veronderstellen dat "herstelbemiddeling" tot deze te geven info behoort. Daarnaast beschikt ieder lid van de samenleving over gelijke basisrechten en moet hij deze kunnen waarmaken. Het is dus stout gesteld de taak van de hulpverlener om herstelbemiddeling aan te brengen. We kunnen dus concluderen dat vanuit de visie en de opdracht van JWW naar voren komt dat "herstelbemiddeling" behoort tot te geven informatie, dus proactief, aan de cliënt.

We kunnen ons nu de vraag stellen welk het meest aangewezen tijdstip is om deze informatie aan de cliënt te verschaffen. Hierbij kan de hulpverlener bepaalde aspecten, criteria, bedenkingen in overweging nemen. Een eerste mogelijkheid is het aanbrenge van herstelbemiddeling op een proactieve wijze namelijk in een eerste gesprek met de cliënt onder de noemer van algemene "noodzakelijke" informatie. De hulpverlener

kan op systematische wijze met elke cliënt in een eerste gesprek het aanbod van bemiddeling toelichten. Het thema herstelbemiddeling heeft zijn plaats binnen het algemene luik van juridische informatie die de hulpverlener overbrengt aan de cliënt. Zeker nu er een wettelijk kader voor handen is dat herstelbemiddeling mogelijk maakt voor iedereen betrokken in één van de fasen van de strafrechtspleging. De cliënt heeft recht op deze informatie van de hulpverlener volgens de opdracht en visie van JWW. Behoort deze informatie rond herstelbemiddeling echter tot dat algemene pakket te geven juridische info? De situatie kan zich voordoen dat de cliënt helemaal niet in aanmerking komt voor herstelbemiddeling, bijvoorbeeld bij een slachtofferloos delict als drugshandel. De hulpverlener kan de situatie van de dader uitzuiveren aan de hand van de criteria (bekennende dader en gekend slachtoffer) en op basis van een positief antwoord overgaan tot het geven van de informatie. Deze uitzuivering veronderstelt echter toch meer dan een oppervlakkig kennismakingsgesprek waarin algemene info wordt gegeven. Misschien is deze uitzuivering van de situatie van de cliënt eerder op zijn plaats wanneer de slachtofferdimensie besproken wordt, dus in een later stadium van de begeleiding.

Wanneer een eerste gesprek plaatsvindt, kunnen er zich ook verschillende omstandigheden hebben voorgedaan, die maken dat de algemene informatie zoals herstelbemiddeling op dat moment bij de cliënt niet aankomt. De cliënt kan bijvoorbeeld over zijn toeren zijn in het eerste gesprek door de uitspraak van de raadkamer. Trouwens, het is geen sinecure om herstelbemiddeling zo maar eventjes uit te leggen. Misschien veronderstelt dit thema wel een uitgebreid kennismakingsgesprek. Rekening houdend met bovenstaande bedenkingen zouden we kunnen stellen dat herstelbemiddeling pro-actief wordt aangebracht bij de cliënt in de eerste gesprekken. De hulpverlener zal in de mate van het mogelijke rekening houden met de criteria (bekennende dader en gekend slachtoffer) om het aanbod van bemiddeling te bespreken en dit aan de hand van een neutrale beknopte brochure.

Een tweede mogelijkheid om herstelbemiddeling aan te brengen bij de cliënt situeert zich in het proces dat de hulpverlener aflegt met de cliënt. Wanneer de hulpverlener de aspecten van de slachtofferdimensie aan bod laat komen in de gesprekken, kan hij herstelbemiddeling opnieuw ter sprake brengen. Bemiddeling kan dan in al haar facetten besproken worden. Het bespreekbaar maken van het slachtoffer geeft daarbij aan de hulpverlener de mogelijkheid om de criteria bekende dader en gekend slachtoffer te toetsen. De hulpverlener kan ook de specifieke vragen en verwachtingen van de dader bespreken om na te gaan of de vraag van de dader past binnen de methodiek van herstelbemiddeling. Het gaat hier trouwens niet om het uitzuiveren van de vragen van de dader voor het slachtoffer. Deze taak is weggelegd voor de bemiddelaar. Zowel het bespreken van bepaalde aspecten m.b.t. de slachtofferdimensie als het bespreken van herstelbemiddeling kan het best door middel van een dadergericht werkdocument of brochure. Deze brochure geeft de hulpverlener een objectieve houvast en kan leiden tot een zo objectief mogelijke bespreking van de vraag van de dader. Daarnaast zijn alle voordelen van een dadergerichte brochure naar herkenbaarheid en aanspreekbaarheid aanwezig.

Indien de cliënt in het gesprek met de hulpverlener aangeeft een vraag tot bemiddeling te hebben, zijn er verschillende mogelijkheden om in contact te treden met de Bemiddelingsdienst. De cliënt kan zelf contact opnemen zonder, voor of na een verkennend, verdiepend gesprek met de hulpverlener. Vanuit JWW tracht men ook emancipatorisch te werken naar de cliënt toe. De taak van de hulpverlener bestaat uit het geven van faciliteiten aan de cliënt om contact op te nemen met als doel hem zo veel mogelijk onafhankelijk te maken van de hulpverlening. Dit geeft de opening om met de cliënt na te gaan op welke wijze hij het mogelijk ziet om contact op te nemen. Zo kan de hulpverlener hem ondersteunen in het schrijven van een brief naar de bemiddelaar. Daarnaast zou de mogelijkheid kunnen bestaan dat de hulpverlener beschikt over een doorverwijsformulier dat ingevuld kan worden door de cliënt.

Tot slot willen we graag benadrukken dat het herstelgerichte werken zijn ingang heeft gevonden binnen het justitieel welzijnswerk. Er is echter nog veel werk aan de winkel. De verbindingen tussen die diensten moeten worden aangehaald om een kruisbestuiving mogelijk te maken. Laat ons samen de bestaande good practices verder uitbouwen.

Bart Claes
Bemiddelingsdienst Brussel

Marijke Defranc en Veronique De Muylder
JWW CAW Groot Eiland Brussel

Het belang van bemiddeling

De wet van 22 juni 2005 is een mijlpaal in de nog tamelijk jonge geschiedenis van de herstelrechtelijke beweging die in België sinds begin jaren '90 schoorvoetend van de grond kwam. In art. 553 §1 van het Wetboek van Strafvordering staat: "Onder voorbehoud van artikel 216ter van het Wetboek van Strafvordering, kan elkeen die een direct belang heeft in elke fase van de strafprocedure en tijdens de strafuitvoering verzoeken om bemiddeling."

Een mijlpaal inderdaad, een scharnierpunt zo men wil, en dat heeft zo zijn consequenties. Terwijl er het voorbije decennium hard werd gewerkt rond het opzetten van arrondissementele samenwerkingsverbanden, de stuurgroepen, die de lokale praktijk konden schragen en voeden, en waarbij één en ander vooral in functie stond van sensibilisering en doorverwijzing, zal de komende tijd vermoedelijk een overgangperiode worden die beslissend zal blijken te zijn of deze vorm van bemiddeling een hoogst interessant fenomeen blijft in de marge van het strafrechtelijke gebeuren, dan wel algemeen aanvaarde praktijk wordt in hoofde van de belanghebbenden, en rechtstreeks of onrechtstreeks betrokkenen.

De aanhangers van het herstelrechtelijke gedachtegoed mogen dan al overtuigd zijn van het enorme potentieel van deze vorm van bemiddeling in termen van individuele en maatschappelijke pacificatie, maar zolang dit niet is doorgedrongen op veel ruimere schaal blijft de maatschappelijke relevantie ervan in eerste instantie wellicht gering.

Nog volgens artikel 553, tweede paragraaf, moeten het openbaar ministerie, de onderzoeksrechter, de onderzoeksgerechten en de rechter erop toezien dat de personen, betrokken bij een gerechtelijke procedure, worden geïnformeerd over de mogelijkheid een bemiddeling te vragen, en voor zover zij dit in concrete dossiers opportuun achten, kunnen zij zelf aan de partijen een bemiddeling voorstellen.

In deze regels ligt natuurlijk de informatieplicht van Justitie besloten om de rechtzoekenden te informeren over de mogelijkheid van bemiddeling, en het blijft voorlopig afwachten hoe die verder geconcretiseerd zal worden.

In deze beknopte bijdrage over de informatieplicht door Justitie, geschreven vanuit het standpunt van een bemiddelaar fase strafuitvoering, zou ik me echter niet willen beperken tot deze fase in de strafrechtsgang, maar enkele meer algemene bedenkingen willen poneren. Voor alle duidelijkheid, ook de voorzitter van de Commissie V.I. kan als magistraat, binnen het nieuwe wettelijke kader, partijen voorstellen te bemiddelen, en ook de toekomstige strafuitvoeringsrechters zullen dit kunnen doen, net zoals de magistraten vóór vonnis.

De wetgever heeft inderdaad geen onderscheid gemaakt tussen bemiddeling vóór vonnis en in de fase van de strafuitvoering, en heeft daar wellicht goeie redenen voor gehad. Op dit ogenblik is dit onderscheid in zekere zin overigens artificieel o.a. omwille van verschillende subsidiërende overheden (1), en zal dit mogelijk op termijn worden opgeheven. Maar dat is weer een ander verhaal dat nog zal moeten worden geschreven.

Als we echter willen dat het herstelrechtelijke gedachtegoed algemeen goed wordt, en algemeen maatschappelijk gedragen, zal de ruimere bekendmaking van het bemiddelingsaanbod niet uitsluitend de opdracht mogen zijn van Justitie, maar hebben alle partners op het terrein, of alle relevante actoren om het met een modieus woord te zeggen, hier hun rol te spelen. In wezen is dit niks nieuws, en nog méér dan vroeger zal dit permanente en doorgedreven sensibilisering vergen van vooral diegenen die dagelijks met daders en slachtoffers van misdrijven werken.

De verplichting justitiecliënteel te informeren over de mogelijkheid van bemiddeling kan m.i. op drie manieren worden opgevat: passief, actief, of pro-actief.

In eerste instantie mag worden verwacht dat Justitie zich inderdaad zal buigen over de vraag hoe aan deze verplichting tegemoet kan worden gekomen, en het absolute minimum zou zijn de mogelijkheid om dit aanbod kenbaar te maken in een aparte folder of brochure, of dit op te nemen in andere, actualiseerbare publicaties voor het ruime publiek. In voorkomend geval is aldus aan de verplichting voldaan, maar als die enkel op deze manier vorm en inhoud wordt gegeven, zal dit op termijn niet veel zoden aan de dijk zetten. Maar het is wel een eerste en noodzakelijke stap om het aanbod op deze manier kenbaar te maken.

Daarnaast zouden slachtoffers en daders van misdrijven die voldoen aan de objectieve criteria om te kunnen bemiddelen (bekenkende dader, identificeerbaar slachtoffer en één of andere vorm van schade -) idealiter actief het bemiddelingsaanbod moeten kunnen krijgen op sleutelmomenten doorheen de strafrechtsgang. We denken hierbij aan het moment van klachtneerlegging, op het ogenblik dat wordt beslist de zaak te dagvaarden, eventueel op zittingsniveau en na een rechterlijke uitspraak in de vorm van een vonnis of arrest of andere beslissing. Partijen zouden hierover per brief ingelicht kunnen worden, of hierover de nodige informatie moeten kunnen ontvangen samen met andere documenten die hen op die ogenblikken door Justitie ter beschikking worden gesteld.

Het spreekt verder voor zich dat de diensten Slachtofferonthaal bij het parket, Slachtofferhulp, Justitieel Welzijnswerk en de Psychosociale Dienst in de gevangnissen hun cliënteel hierover zouden moeten informeren, al is het evident dat dit ook strategisch zorgvuldig moet gebeuren, en dat voor slachtoffers het risico op secundaire victimisering wordt uitgesloten, of toch zeker minimaal wordt gehouden.

Pro-actief zou het aanbod ten slotte in concrete dossiers kunnen worden gedaan, als één of beide partijen dit laten blijken of indien dit mogelijk opportuun wordt geacht, en het zouden eigenlijk niet uitsluitend magistraten moeten zijn die deze overweging kunnen maken. Vooral de advocatuur en de hulpverlening zouden terzake nog meer hun verantwoordelijkheid moeten nemen, hun cliënteel actief doorverwijzen naar bemiddeling en hen terzake deskundig adviseren en zonodig ondersteunen tijdens het bemiddelingsproces.

Op dit ogenblik worden partijen in de fase van de strafuitvoering (in enkele gevangnissen) voornamelijk geïnformeerd door de bemiddelaar zelf (door een brochure of informatiesessie in de gevangenis bijvoorbeeld), en door de partners in de gevangnissen (herstelconsulent, medewerkers van JWW en PSD). Op die wijze bereikten we in de beginjaren vrij makkelijk een grote groep van gedetineerden. Wel stellen we nu vast dat in sommige gevangnissen een verzadigingspunt lijkt te zijn bereikt. Veel moeilijker, en dat heeft de praktijk ook uitgewezen, blijft het om de groep van slachtoffers te bereiken. Een deel van hen, met name zij die met de diensten Slachtofferbejegening bij de politie, Slachtofferhulp of Slachtofferonthaal in contact kwamen, kunnen door hen worden geïnformeerd, maar dit gebeurt zeker niet systematisch. Eerder à la tête du client, wanneer slachtoffers zelf signalen geven in dit verband, of laten blijken bepaalde vragen of verwachtingen te hebben.

Slachtoffers die niet met de hulpverlening in contact kwamen, bereiken we al helemaal niet, tenzij hoogst uitzonderlijk, en

dit blijft nog steeds een groot manco van het project 'Bemiddeling Fase Strafuitvoering' dat, anders dan bij bemiddeling vóór vonnis, niet structureel verankerd is. Eveneens uitzonderlijk heeft de Commissie V.I. tot nu toe bemiddeling aan partijen aanbevolen, en gezien zij nu ook over de opportuniteit van bemiddeling in de fase van de strafuitvoering zullen kunnen oordelen, lijkt overleg hieromtrent aangewezen om de samenwerking verder uit te bouwen.

De komende jaren zullen het echter vooral de mensen op het terrein zelf moeten zijn wier geesten nog meer doordrongen moeten worden van het enorme potentieel van bemiddeling, en daarbij valt eigenlijk geen enkele beroepscategorie uit te sluiten die met slachtoffers en daders van misdrijven werkt.

Net zoals men in andere maatschappelijke sectoren de laatste jaren bemiddeling beschouwt als een veelbelovende en werkzame manier van conflictoplossing, zou ook hier op termijn iedereen de reflex moeten hebben om bemiddeling voor te stellen als een waardevol en complementair alternatief bij de klassieke strafrechtelijke procedure, en dit in elke fase van de strafrechtsgang, vanaf het ogenblik van klachtneerlegging tot en met de procedure voor de Commissie V.I., en zeker bij die cruciale scharniermomenten waarbij een gerechtelijke instantie beslissend optreedt.

Met andere woorden... zowel personen als diensten belast met de opsporing, vervolging, rechtsbijstand, berechting, hulpverlening en strafuitvoering zouden mogelijke doorverwijzing naar bemiddeling moeten integreren in hun kerntaken, en dit op termijn als quasi-vanzelfsprekend beschouwen.

De ervaring van het voorbije decennium heeft ondertussen geleerd dat het echter allesbehalve evident is om ook onze natuurlijke partners blijvend te overtuigen van het belang van bemiddeling.

Indien men in de toekomst blijft vasthouden aan bepaalde corporatistische reflexen, en men enkel het belang ziet van het individuele slachtoffer of dader, of de eigen cliënt, of nog erger, de eigen beroepsgroep, zal het moeilijk blijven het he-

le veld in beweging te krijgen en te houden. Indien men er niet in slaagt het perspectief van de andere partij in het vizier te brengen, en men niet overtuigd raakt van het feit dat slachtoffer en dader een gezamenlijk belang kunnen hebben bij de strafrechtelijke afhandeling, zal de wet van 22 juni een mooi wetje blijven...een fraai doekje voor het opschonen van het geschonden blazoen van Justitie.

Als hier de komende jaren niet aan wordt voldaan, is het risico reëel dat het preken voor eigen parochie zal blijven, en iedereen weet waar dit op termijn toe leidt.

De wet van 22 juni 2005 is inderdaad een mijlpaal, een speerpunt in het hart van Justitie die de mogelijkheid in zich draagt van een meer door partijen gedragen strafrechtelijke afhandeling, waarbij men binnen het kader en de perken van het recht, meer oog en oor heeft voor de subjectieve beleving van de rechtstreeks betrokken personen bij een misdrijf.

In plaats van kil en zakelijk vonnissen en arresten te vellen, kan Vrouwe Justitia misschien eindelijk blijk gaan geven van wat meer menselijkheid, en rekening houden met wat de rechtzoekenden haar te vertellen hebben. Maar dan is er nog enorm veel werk aan de winkel, en mag er niet op de lauweren worden gerust.

Voor het bereiken van het wettelijk kader is er al een hele afstand afgelegd, maar eigenlijk staan we nog maar aan het begin, en zal de weg mogelijk nog lang en moeilijk blijken te zijn. Ondertussen is voor ondergetekende de tocht op zich alvast interessant genoeg om nog een eind mee aan de gang te blijven.

Dirk Dufraing
Bemiddelaar

(1) De twee bemiddelaars fase strafuitvoering zijn eveneens werknemers van Suggnomè Vzw, maar worden in tegenstelling tot de bemiddelaars vóór vonnis gesubsidieerd door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, en niet door het Ministerie van Justitie.

Hoe worden partijen geïnformeerd over het aanbod van herstelbemiddeling: een overzicht van de Vlaamse bemiddelingsdiensten voor minderjarigen

Alle Vlaamse bemiddelingsdiensten voor minderjarigen doen het aanbod van bemiddeling op vraag van de gerechtelijke instanties (Parket of Jeugdrechtbank). Bij enkele arrondissementen vertrekt de eerste informatie over herstelbemiddeling vanuit de gerechtelijke instanties, bij anderen zijn dit de bemiddelingsdiensten zelf, die de partijen informeren over het aanbod.

We hebben een korte bevraging gedaan bij de diensten minderjarigen op welke manier het aanbod vandaag de dag precies gebeurt. En we probeerden na te gaan of de manier waarop een aanbod wordt gedaan invloed heeft op het al dan niet reageren door partijen.

We stelden volgende vragen:

- Wie doet het aanbod?
- Hoe gebeurt het aanbod?
- Krijgen slachtoffer en dader het aanbod tegelijkertijd?
- Wordt het aanbod gepersonaliseerd?
- Reacties van partijen op het aanbod?
- Heeft de wijze waarop men het aanbod doet invloed op het al dan niet bereiken van partijen?

We vatten voor u de antwoorden samen:

In het arrondissement **Antwerpen** vertrekt het aanbod van herstelbemiddeling schriftelijk **vanuit het Parket naar de verdachte en zijn ouders** met de vermelding dat een bemiddelingsdienst (ADAM of Elegast) contact zal opnemen om het aanbod van herstelbemiddeling te verkennen. Op Jeugdrechtbankniveau wordt het aanbod van herstelbemiddeling opgenomen in de beschikking.

Vervolgens worden de verdachte en zijn ouders schriftelijk uitgenodigd door **herstelbemiddeling-ADAM**. Het aanbod

wordt niet tegelijkertijd gedaan naar verdachte en slachtoffer om secundaire victimisering te voorkomen. Er wordt uitdrukkelijk geopteerd om eerst een verkennend gesprek te houden met de verdachte en zijn ouders. Pas nadien wordt het slachtoffer schriftelijk (met folder) uitgenodigd op herstelbemiddeling-ADAM.

Concreet betekent dit dat verdachten en hun ouders op de hoogte worden gebracht van herstelbemiddeling via de gerechtelijke instanties en vervolgens door de bemiddelingsdienst. **Slachtoffers** daarentegen worden voor het **eerst geïnformeerd over herstelbemiddeling door de bemiddelingsdienst zelf**.

Wanneer partijen niet reageren op de eerste uitnodiging, wordt een 'belbrief' verstuurd. Hierin wordt verwezen naar de eerdere uitnodiging en wordt vermeld dat de partijen nog een laatste kans krijgen om alsnog te reageren. Er wordt in deze brief uitdrukkelijk gevraagd om contact op te nemen met de bemiddelingsdienst. Indien er niet gereageerd wordt op deze brief, wordt het dossier afgesloten met de vermelding dat één van de partijen niet bereikbaar is.

Opmerkelijk bij ADAM is het feit dat er toch heel wat meer verdachten bereikt worden in tegenstelling tot het aantal slachtoffers. Er zijn beduidend meer slachtoffers in vergelijking met verdachten die niet op de afspraak komen noch telefonisch contact opnemen met de bemiddelingsdienst.

Bij **Elegast** worden de eerste brieven tegelijkertijd verstuurd naar de betrokken partijen (verdachte en slachtoffer). Bij zware feiten wordt geopteerd om eerst de verdachte aan te schrijven en het aanbod van herstelbemiddeling met deze partij te verkennen. Dit om secundaire victimisering te voorkomen. Verdachten en hun ouders worden uitgenodigd op de dienst. Bij slachtoffers gaat men op huisbezoek. Het aanbod van herstelbemiddeling gebeurt schriftelijk met toevoeging van een folder. Als men over een telefoonnummer beschikt, neemt men telefonisch contact op met de betrokken partij om een afspraak vast te leggen. Indien men niet over een telefoonnummer beschikt, staat er in de 1ste brief een afspraak vermeld.

Wanneer de bemiddelaar bij het slachtoffer voor een gesloten deur staat of de verdach-

te daagt niet op, wordt een 2de brief verstuurd met vermelding van een nieuwe afspraak. Indien er nog steeds niet gereageerd wordt op deze briefwisseling, wordt een 3de of 'laatste kans-brief' verstuurd met de vraag om contact op te nemen met de bemiddelingsdienst.

Bij zowel ADAM als Elegast wordt het aanbod per brief beperkt gepersonaliseerd. Er wordt gebruik gemaakt van een standaardbrief, met specifieke vermelding van naam, kwalificatie en datum feiten.

Het arrondissement **Brugge (BAAB)** werkt hoogdrempelig (gezien de enorme toevloed van dossiers zagen ze zich genoodzaakt om op deze manier te werken). De betrokken partijen worden door de **bemiddelingsdienst zelf** voor het eerst op de hoogte gebracht van herstelbemiddeling. Het aanbod van herstelbemiddeling wordt per brief verstuurd naar de verdachte + ouders en het slachtoffer. Er wordt duidelijk gekozen om het aanbod tegelijkertijd aan beide partijen te doen, daar dit voor hen de meest zuivere werkvorm is. In een 1ste brief wordt de vraag gesteld aan de partijen om de bemiddelingsdienst te contacteren. Er wordt hierbij ook telkens een folder gevoegd. Partijen krijgen 14 dagen de tijd om te reageren op deze brief. Indien de partijen niets van zich laten horen, wordt er vanuit de bemiddelingsdienst een herinneringsbrief verstuurd. Opnieuw krijgen de partijen 14 dagen de tijd om te reageren. In de herinneringsbrief kan summier wat info neergeschreven worden (bijvoorbeeld herinneringsbrief naar slachtoffer: "de dader reageerde reeds op het aanbod"). Indien de partijen ook op de herinneringsbrief niet reageren, wordt het dossier afgesloten met de vermelding dat één van de partijen niet wenst in te gaan op het aanbod. Er wordt geen telefonisch contact opgenomen, indien de partijen niet reageren op de briefwisseling.

Er wordt gebruik gemaakt van standaardbrieven, waarbij de kwalificatie van het parket wordt overgenomen. BAAB stelt dat er een zéér duidelijk verband bestaat tussen de manier van aanbieden en het al dan niet reageren van de partijen. Cijfergegevens toonden aan dat er heel wat minder dossiers worden opgestart, sinds

er gewerkt wordt met de hoge drempelbrieven werden 77,8% niet opgestart. Werd er op huisbezoek gegaan (brief met aankondiging van huisbezoek), werd slechts in 27,9% de bemiddeling niet opgestart.

Ook het arrondissement **Kortrijk (COHEsie)** werkt op dezelfde manier als de bemiddelingsdienst Brugge (BAAB). In maart 2006 werd er beslist om in de 'zuivere' parketdossiers (waar nog geen vordering werd genomen) hoogdrempelig te gaan werken. Het betreft hier echter een tijdelijke regeling, die komt te vervallen wanneer de wachtlijst weggewerkt is. Voordien (normaliter) werd de eerst informatie over het aanbod van herstelbemiddeling aan de partijen overgebracht via de bemiddelingsdienst. Er werd een brief verstuurd naar de partijen, met toevoeging van een folder en aankondiging van een huisbezoek. Indien de bemiddelaar voor een gesloten deur stond, werd een briefje nagelaten met de vraag om de dienst te contacteren. Indien er niet onmiddellijk gereageerd werd op het berichtje, werd een herinneringsbrief verstuurd (idem BAAB) met de vraag om contact op te nemen met de dienst tegen een welbepaalde datum. Indien er niet gereageerd werd tegen de vooropgestelde datum, werd het dossier afgesloten en teruggestuurd naar de verwijzende instantie.

Hoewel in Oost-Vlaanderen de 3 arrondissementen Gent, Oudenaarde en Dendermonde op één zelfde locatie te Gent zitten, hanteert elk arrondissement een andere wijze van werken. In **Gent** worden de partijen op de hoogte gebracht van herstelbemiddeling door de **bemiddelingsdienst zelf**. Vanuit de dienst wordt er een 1ste brief verstuurd naar de partijen. Afhankelijk van het dossier, wordt eerst de verdachte of het slachtoffer aangeschreven. De partijen krijgen niet gelijktijdig het aanbod van herstelbemiddeling. Tot voor kort werd hierin telkens een huisbezoek aangekondigd, maar de te hoge case-load zorgde ervoor dat ook Gent hoogdrempelig is gaan werken, waarbij aan de partijen gevraagd wordt om contact op te nemen met de dienst. Wanneer partijen niet reageren op deze brief, wordt een herinneringsbrief

verstuurd, waarin duidelijk wordt gevraagd om contact op te nemen. Indien de partijen niet reageren, wordt het dossier afgesloten met vermelding dat één van de partijen niet wenst in te gaan op het aanbod.

In **Oudenaarde** gebeurt het aanbod zoals (momenteel) vermeld in de Wet Onkelinx. Het **Parket stuurt een eerste brief naar de partijen** met aankondiging dat de dienst herstelbemiddeling contact zal opnemen. Dit gebeurt zowel in de 'zuivere' parketdossiers als in de vorderingsdossiers. Vervolgens stuurt de bemiddelingsdienst een brief met aankondiging van een huisbezoek. Indien de bemiddelaar voor een gesloten deur staat, wordt een briefje nagelaten met de vraag om de dienst te contacteren. Er kan ook beslist worden om vanuit de dienst een 2de brief te versturen met aankondiging van een nieuw huisbezoek. Indien de bemiddelaar opnieuw voor een gesloten deur komt te staan, wordt een laatste brief verstuurd vanuit de bemiddelingsdienst met de vraag om contact op te nemen. Indien er nog steeds niet gereageerd wordt, wordt het dossier afgesloten. Deze manier van werken wordt vanuit de bemiddelingsdienst als heel positief ervaren.

Dendermonde en **Ieper-Veurne** (DIVAM) werken aan de hand van doorverwijsformulieren. Dit betekent dat het Parket een brief stuurt naar de partijen met **een doorverwijsformulier**. Indien de partijen geïnteresseerd zijn in / wensen in te gaan op het aanbod, dan dienen de partijen dit formulier in te vullen (naam, PV-nummer, feiten, datum feiten, telefoonnummer, adres,...) en op te sturen naar de bemiddelingsdienst. Wanneer één of beide partijen het doorverwijsformulier verstuurd hebben naar de bemiddelingsdienst, neemt de bemiddelaar contact op met de verwijzende instantie om de gegevens van de andere betrokken partijen te bekomen. Vervolgens wordt een brief verstuurd naar de partijen met aankondiging van een huisbezoek en wordt op gelijkaardige wijze gewerkt zoals eerder reeds beschreven bij Gent. Bij de meerderheid wordt echter telefonisch contact opgenomen (gezien de partijen gevraagd wordt om een telefoonnummer in te vullen op het doorverwijsformulier) om een afspraak vast te leggen. De kans voor een gesloten deur te staan, wordt hierdoor wel tot een minimum herleid.

Het knelpunt bij deze manier van werken is

het feit dat de bemiddelingsdienst niet weet hoeveel brieven er vanuit de verwijzende instantie naar de partijen verstuurd zijn. Mensen schrikken vaak op als ze een brief vanuit het Parket ontvangen en nemen al snel telefonisch contact op met de bemiddelingsdienst ter verduidelijking. Gezien de bemiddelaar nog van niets weet, komt dit heel verwarrend over. Ook voor de bemiddelaar is het heel vervelend bij de partijen te moeten gaan vragen naar meer informatie (welke feiten, bent u slachtoffer of verdachte?...), vooraleer enige verduidelijking te kunnen geven aan de partij. Toch wordt vanuit de bemiddelingsdienst opgemerkt dat er heel wat doorverwijsformulieren opgestuurd worden naar de dienst. Ook in Kortrijk, Gent, Oudenaarde, Dendermonde en Ieper-Veurne wordt gewerkt met standaardbrieven, waarbij een beperkte personalisatie aan de orde is.

In het arrondissement **Brussel (BAS!)** is het meestal **de bemiddelingsdienst** die het aanbod van bemiddeling doet aan partijen. De vraag om het aanbod te doen kan van parket of jeugdrechtbank komen en soms nemen partijen rechtstreeks contact op met de dienst.

Het aanbod gebeurt via een brief met folder en de aankondiging van een huisbezoek. BAS! kiest ervoor om eerst op huisboek te gaan bij de dader en zijn ouders en dit om na te gaan of de jongere bereid is om mee te werken en secundaire victimisering te vermijden. Soms worden er aparte brieven verstuurd naar ouders en jongere (vanaf 14 jaar).

In verleden werkten ze met typebrieven maar kregen ze reacties van slachtoffers dat de brieven dadergericht waren. Nu worden er meer persoonlijke brieven geschreven en zijn de reacties op de brieven wel positief.

In **Mechelen (BIC)** wordt het overgrote deel van de dossiers doorverwezen door parket (70 %) en een kleiner deel door de jeugdrechter. De **bemiddelingsdienst** doet een aanbod van bemiddeling aan de beide partijen via een brief. In de brief wordt een huisbezoek aangekondigd. Wanneer een slachtoffer bijvoorbeeld buiten arrondissement Mechelen woont zal er in de brief gevraagd worden om eerst telefonisch contact op te nemen met de dienst, om dan een afspraak te maken voor een huisbezoek.

Het aanbod gebeurt tegelijkertijd aan het slachtoffer en de dader, vanuit het principe van evenwaardigheid van de partijen in de bemiddeling. Ze proberen eerst op huisbezoek te gaan bij het slachtoffer.

Er wordt gewerkt met een standaardbrief voor de jongere en zijn ouders en één voor de benadeelde. De brieven worden gepersonaliseerd, in die zin dat de kwalificatie van de feiten concreter wordt geformuleerd, bijvoorbeeld inbraken in auto's, diefstal van een GSM, handtasdiefstal,...

In Limburg, arrondissementen **Hasselt en Tongeren (BAAL)** doet eveneens de **bemiddelingsdienst** het aanbod naar de partijen. Bij voorkeur wordt er gewerkt met een brief waarin een huisbezoek wordt aangekondigd, maar daarnaast kan het ook voorkomen dat men telefonisch contact opneemt met de partijen om het aanbod toe te lichten en een afspraak te maken. Het versturen van dit schriftelijk aanbod gebeurt tegelijkertijd naar dader en slachtoffer omdat dit vanuit de principes van bemiddeling het meest neutraal is. Ook BAAL werkt met een standaardbrief die enigszins gepersonaliseerd wordt. Deze manier van werken (schriftelijke aankondigen van een huisbezoek) is bewust gekozen omdat anders de kans kleiner is dat partijen reageren.

Turnhout (CAFT) werkt op **gelijkaardige wijze** en doet een schriftelijk aanbod van bemiddeling met aankondiging van een huisbezoek. Vanuit het principe 'meerzijdige partijdigheid' wordt ervoor gekozen om de brieven tegelijkertijd te laten vertrekken. De afspraak met het slachtoffer wordt eerst gepland.

Brieven worden gepersonaliseerd door gebruik te maken van namen, er wordt bekeken of men de feiten benoemd zoals in de kwalificatie of men eerder kiest voor een omschrijving van de feiten. In Turnhout stijgt het aantal dossiers voor bemiddeling voortdurend en werden ze genooddaakt om te werken met een wachtlijst. Er zijn dan ook een groter aantal dossier waarin de bemiddeling beperkt blijft tot een contactname en waarbij partijen aangeven dat het voor hen niet meer hoeft of dat het aanbod te laat na de feiten komt en dat ze het niet meer wensen op te rakelen. Er werd niet gekozen voor hoge drempelbrieven (waarin partijen gevraagd worden om zelf contact op te nemen met de dienst), omdat

anders de minst communicatieven (weer eens) uit de boot dreigen te vallen.

In **Leuven (BAL)** doet de **bemiddelingsdienst** het aanbod van bemiddeling via een brief samen met een folder waarin uitgelegd wordt wat bemiddeling is en de aankondiging van een huisbezoek. Deze manier van werken is opnieuw ingevoerd begin 2006. In 2005 werd nog met hoge drempelbrieven gewerkt. Dankzij de start van het vrijwilligersproject konden we opnieuw opteren voor het aankondigen van huisbezoeken. Op dit schriftelijke aanbod en aankondiging van een huisbezoek kan afgeweken worden door de individuele bemiddelaars omwille van verschillende redenen (bijvoorbeeld; het gaat om 20 slachtoffers, uit het proces-verbaal leek dat het slachtoffer reeds vergoed was, de benadeelde is een rechtspersoon,...). Dit kan maken dat de bemiddelaar kiest voor een eerste telefonisch contact om verdere afspraken te maken of het organiseren van een algemene informatiesessie,.. hiermee kan dus creatief worden omgesprongen. Het uitgangspunt is dat partijen het aanbod tegelijkertijd krijgen. We proberen in tijd wel eerst een huisbezoek te plannen bij het slachtoffer. Maar eveneens hier merken we per uitzondering afwijkingen. Het schriftelijk aanbod wordt gepersonaliseerd. Het gaat niet om een administratieve kracht die de standaardbrief opmaakt en verstuurt. De individuele bemiddelaars hebben een uniforme standaardbrief als vertrekpunt maar gebruiken de achtergrond van het dossier om bepaalde zaken te formuleren of gevoeligheden die bleken uit het dossier mee te nemen. Bijvoorbeeld de kwalificatie van de feiten (vanwege het parket) herformuleren, 'belaging', indien het gaat om pesterijen op school wordt dit zo geformuleerd of 'diefstal bij nacht met verzwarende omstandigheden' wordt dan verwoord als betrokkenheid bij een inbraak,...

Wat de cijfergegevens betreft zien we dat met het aankondigen van een huisbezoek via een eerste brief het aantal partijen dat nooit bereikt wordt beperkt blijft tussen de 4 en de 8 %, in Leuven werd in 2005 nog gewerkt met hoge drempelbrieven en was er spraken van 17 % waarin één van beide partijen nooit bereikt werd.

Reacties van partijen op het aanbod, van alle diensten gebundeld :

Hoewel sommige partijen schrikken over het feit dat er een reactie komt vanuit de gerechtelijke instantie op een 'minder ernstig incident', ervaren slachtoffers dit over het algemeen wel als positief.

Opvallend is het feit dat heel veel partijen nooit eerder over herstelbemiddeling of over een bemiddelingsdienst gehoord hebben.

Over het algemeen staan partijen wel positief t.a.v. een herstelbemiddeling. Sommige verdachten zien dit duidelijk als een kans dat hen geboden wordt om het terug goed te maken. Toch blijft het betreurenswaardig dat herstelbemiddeling nog steeds zo weinig gekend is. Blijven sensibiliseren is de boodschap!! Deze informatie'plicht' ligt in eerste instantie bij de bemiddelingsdiensten zelf maar in tweede instantie ook bij justitie, hulpverleningsorganisaties, politiediensten,...

Uit onze korte bevraging blijkt dat via het aankondigen van een huisbezoek men de meeste partijen kan bereiken. Noodgedwongen werd er door enkele diensten gewerkt met hoogdrempelige brieven; met de vraag naar partijen toe om zelf contact op te nemen met de bemiddelingsdienst wat leidt tot een hoger aandeel van partijen die geen contact opnemen en waarbij de bemiddeling niet opgestart wordt of het aanbod dus niet concreter gemaakt wordt in een gesprek....Dit komt ook naar voor uit de registratie en de cijfergegevens die we kregen van de diensten. Heel algemeen zagen we dat wanneer er een eerste brief geschreven werd met de aankondiging van een eerste huisbezoek het aandeel partijen dat men nooit bereikt tussen de 4% en de 10 % ligt, hoe hoogdrempeliger de brieven hoe hoger dit aandeel werd...

Gezien het dus wel degelijk een invloed heeft de manier waarop het aanbod gebeurt, zijn we zeer benieuwd hoe de wet Onkelinx in de praktijk zal geconcretiseerd worden.

De wet Onkelinx in de pijplijn...van diversiteit naar uniformiteit over de arrondissementen heen?!

Tot op vandaag (vrijdag 28 april 2006) is er nog steeds geen wettelijk kader voor herstelbemiddeling en Hergo voor minderjarigen.

Maar... er is goed nieuws op komst! Het lijkt amper nog een kwestie van tijd vooraleer de "Wet betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade", kortweg de Wet Onkelinx zal goedgekeurd worden*.

Dit betekent op vlak van de herstelgerichte afhandelingen toch wel een grote stap in de goede richting. Momenteel heerst er een grote diversiteit tussen de verschillende bemiddelingsdiensten voor minderjarigen in Vlaanderen over bijvoorbeeld de wijze waarop partijen geïnformeerd worden over het aanbod van herstelbemiddeling en Hergo (zie tekst hierboven)(herstelgericht groepsoverleg, dat nog maar in enkele arrondissementen aangeboden wordt).

In de (nog voorlopige teksten van) de Wet Onkelinx zien we dat het herstelrechtelijk aanbod telkens de voorkeur verdient op andere maatregelen! Artikel 37bis - 37 qq Eerste lid, 1° tot 5° zegt 'Alvorens een maatregel op te leggen, dient de haalbaarheid van een bemiddeling steeds overwogen te worden.'

Over de manier waarop of wie het aanbod naar de partijen moet doen lezen we het volgende:

'De Procureur des Konings informeert de verdachte, diens ouders en het slachtoffer *schriftelijk* dat zij kunnen deelnemen aan een bemiddeling en dat zij zich kunnen richten tot een bemiddelingsdienst die hij aanwijst.' En 'De beslissing van de Procureur des Konings om een dossier al dan niet te oriënteren naar een bemiddelingsprocedure moet schriftelijk en gemotiveerd zijn, behalve indien hij de zaak wenst te seponeren.'

Op Jeugdrechtbankniveau: 'De Jeugdrechter kan een herstelrechtelijk aanbod doen van bemiddeling en Hergo (herstelgericht groepsoverleg). De Jeugdrechter stelt de verdachte, diens ouders en het slachtoffer *schriftelijk* voor om deel te nemen aan een bemiddeling. Bij een Hergo wordt het voorstel *mondeling* geformuleerd t.a.v. de verdachte en diens ouders wanneer de betrokken partij voor de rechter wordt gebracht. Het (de) slachtoffer (s) word(en) *schriftelijk* op de hoogte gebracht.'

In de wet van 22 juni 2005 (wet bemiddeling voor meerderjarigen) legt men de plicht op aan het openbaar ministerie, de onderzoeksrechter, de onderzoeksgerechten en de rechter om er op toe te zien dat alle personen betrokken in een gerechtelijke procedure worden geïnformeerd over de mogelijkheid van een bemiddeling.

In de wet Onkelinx gaat men nog een stap verder, en zien we een plicht tot het motiveren waarom wel of niet een dossier naar bemiddeling wordt georiënteerd. De procureur dient schriftelijk te motiveren waarom hij al dan niet een aanbod van bemiddeling doet (behalve in geval van seponering). Hij dient de betrokken partijen (verdachte, ouders en slachtoffer) op de hoogte te brengen dat ze kunnen deelnemen aan een bemiddeling en zich hiervoor kunnen wenden naar een bemiddelingsdienst.

De informatieplicht en de erkenning van het bemiddelingsaanbod in de wetsartikelen kan een enorme stap vooruit zijn in het veralgemeende aanbod van bemiddeling. Toch zal dit ons niet ontslaan van onze permanente verantwoordelijkheid als bemiddelaars om te blijven sensibiliseren naar onze mogelijke doorverwijzers (parket en jeugdrechters, hulpverlening, advocatuur, politiediensten, ...) en blijven werken aan het informeren van de brede maatschappij.

Zo stellen we ons af en toe de vraag of het niet zinvol zou kunnen zijn om meer op preventief vlak een aantal aanzetten te geven tot bemiddelen. Soms zien mensen geen andere uitweg dan klacht neer te leggen bij de politionele diensten. Zou het geen mogelijkheid zijn om mensen op dit niveau reeds in contact te brengen met aanbod van bemiddeling, zodat ze makkelijker en sneller zelf initiatief zouden kunnen nemen naar bemiddeling toe? Naar analogie van het aanbod slachtofferhulp zou er ook in een proces-verbaal melding kunnen gemaakt worden van de mogelijkheid tot bemiddeling.

We zijn ervan overtuigd dat afhankelijk van de feiten, van het verwerkingsproces dat partijen doormaken en vragen die op hen afkomen er verschillende momenten van belang kunnen zijn waarop mensen ontvankelijk zijn voor informatie over slachtoffer-dader bemiddeling.

Wij willen alle diensten herstelbemiddeling nog eens bedanken voor hun snelle reacties op onze vragen! Tot op de samenspraak!!

Liesbeth Latré (ADAM)
Natalie Van Paesschen (BAL)
Herstelbemiddelaars Minderjarigen

* De Wet is na het schrijven van dit artikel op 4 mei goedgekeurd.

Verslag Samenspraak: De bemiddelingsovereenkomst Vrijdag 24 maart 2006

Bemiddelaars hebben wel zelf zicht op wat ze met de bemiddelingsovereenkomsten willen bereiken, maar hebben er weinig zicht op hoe de bemiddelingsovereenkomst onthaald wordt in de juridische wereld (advocaten, magistraten). Daar meer zicht op krijgen is een eerste doelstelling van de bijeenkomst. Anderzijds zitten bemiddelaars met veel juridische vragen met betrekking tot de overeenkomst. Daar antwoorden op proberen te formuleren is een tweede doelstelling.

De samenspraak wordt ingeleid door dhr. Henri Haex, voorzitter rechtbank eerste aanleg Leuven en dhr. Raf Verstraeten, bijzonder hoogleraar strafprocesrecht K.U.Leuven en advocaat.

Dhr. Haex heeft in de praktijk nog niet zoveel bemiddelingsovereenkomsten gezien, hij is wel vertrouwd met de bemiddeling via de stuurgroepvergaderingen rond bemiddeling waaraan hij soms deelneemt in Leuven. Hij beperkt zich tot bedenkingen omtrent bemiddelingsovereenkomst in relatie tot de correctionele rechter. In het boek "Waarom?"⁽¹⁾ las hij dat er omtrent de relatie van bemiddeling tot de rechtbank totnogtoe weinig onderzoek is gedaan. Hij ziet overal veel vragen opduiken, maar weinig antwoorden. Hij verheugde zich daarom op deze samenspraak. Ook zelf zit hij met veel vragen.

Dhr. Haex stelt dat het belangrijk is om de gerechtelijke instanties niet op één hoop te

gooien, men dient ze uit elkaar te halen. Parket en rechtbank hebben zelf waarschijnlijk verschillende verwachtingen van de bemiddelingsbijeenkoms. De taak van de rechtbank is in ieder geval niet beperkt tot een vertegenwoordiging van de maatschappij (zoals we in de visietekst van Suggnomè lezen(2)). De rechtbank moet alle belangen wegen die in het spel zijn in de procesvoering. Hierover duidelijkheid creëren is belangrijk om te weten waar de diverse partijen (partijen in de bemiddeling, parket, rechtbank) in de communicatie voor staan. De driehoek slachtoffer-dader-samenleving is niet de meest adequate figuur om deze relaties voor te stellen.

Wat is de visie van de rechter op de overeenkomst?

- De bemiddelingstechniek en de bemiddelingssector zijn onbekend terrein voor de meeste rechters. Het is belangrijk dat ze daar wel zicht op zouden krijgen gezien de rechter, volgens de wet van 22 juni 2005, aan de partijen bemiddeling kan voorstellen (en dus niet opdat de rechter zelf als bemiddelaar zou optreden).
- Onder de rechters heersen gemengde gevoelens ten aanzien van de bemiddeling: als positief wordt gezien: de onderlinge communicatie die tussen dader en slachtoffer wordt opgestart. Als negatief wordt gezien: de arbeidsintensiviteit van de bemiddeling versus het groot aantal zaken dat de correctionele rechtbank te verwerken krijgt: ongeveer 2000 nieuwe zaken per jaar. Dit betekent een werklast van ongeveer 15 à 20 zaken per zitting, wat leidt tot ongeveer 11 à 12 vonnissen per zitting en men doet twee zittingen per week. Slechts een kleine fractie van die zaken is in bemiddeling geweest (in 2005 werden in Leuven 82 bemiddelingsprocessen afgesloten, waarvan 56 met een schriftelijke overeenkomst(3)).

Wat is de taak van de rechter?

Klassiek wordt de taak van de rechter omschreven als de toepassing van de wet in de zin van het beantwoorden van de schuldvraag en de straftoemeting. Moet het daartoe beperkt blijven, of mag de rechter ook meer doen?

Door de vaagheid van de omschrijving van de taak van de rechter, ontstaan, bijvoorbeeld bij slachtoffers, vaak te hoge verwachtingen naar de rechter toe. Ook uit het boek 'Waarom?' las hij dat de uitspraak door rechtbank voor slachtoffers vaak een teleurstelling is. Hoe komt dat en kan de bemiddeling daar iets aan verhelpen?

Wat zijn negatieve of problematische factoren in de procesvoering voor de correctionele rechter, die leiden tot een vervreemdingseffect?

- De dagvaarding is een gedrocht; heel formeel; moeilijk te begrijpen. Ook het slachtoffer krijgt de dagvaarding wanneer het zich burgerlijke partij stelt voor de onderzoeksrechter. Vaak blijkt dat de partijen de dagvaarding niet hebben begrepen.
- De setting van de rechtbankzaal is zeer formeel (de rechter zit hoger dan de anderen, draagt een toga), doch wordt dit door slachtoffers ook als een soort erkenning gezien.
- Aan communicatievaardigheden en taalgebruik wordt te weinig aandacht besteed in de opleiding van de rechter.
- De tijdsdruk: 10 à 15 zaken per zitting.
- De beperkte mogelijkheden van de rechter: ruime waaier van sanctiemogelijkheden, maar het blijft een autoritair optreden.
- De dossiergegevens zijn zeer beperkt: doorgaans weinig gegevens over persoon en context van de dader. Dit is a fortiori het geval m.b.t. het slachtoffer. Een sociale enquête is ten aanzien van slachtoffers immers niet mogelijk (wel ten aanzien van dader).
- Er leeft bij de rechters machteloosheid en cynisme omtrent wat men uiteindelijk als rechter kan bewerkstelligen in een zaak en ook omtrent wat met hun uitspraken gebeurt in de strafuitvoering.
- De motivatie van de vonnissen is mede door al deze factoren vaak gebrekkig. Omwille van technisch-juridische drempels, tijdsdruk, beperkte contextinformatie is het vaak moeilijk om goed te motiveren waarom men precies een bepaalde strafmaat geeft.

Rechter Haex stelt zich de vraag of het bemiddelingsproces en/of de bemiddelingsovereenkomst aan die negatieve kenmerken iets kunnen verhelpen.

1. Het bemiddelingsproces:

- Het bemiddelingsproces kan de partijen (dader en BP-stelling) mondiger maken om op zitting met de rechter beter te communiceren.
- Het is belangrijk dat er een rapportage komt ook als er geen overeenkomst is bereikt. Haex is zich bewust van de discussies omtrent vertrouwelijkheid in dit kader.
- Tijdens het bemiddelingsproces zouden de partijen voorbereid kunnen worden op de beperkte mogelijkheden van de rechter.

2. De bemiddelingsovereenkomst:

Negatief effect van de overeenkomst:

- Het slachtoffer verschijnt niet meer ter terechtzitting indien er een overeenkomst is. In dat geval zeker is het belangrijk dat de visie van het SO duidelijk in de overeenkomst staat. Het is nochtans belangrijk voor de rechter om het slachtoffer te zien, want de subjectieve indruk van de rechter is belangrijk bij de straftoemeting.
- Mogelijks leidt het niet bereiken van een overeenkomst tot verdere polarisering.

Positieve effecten van de overeenkomst:

- De overeenkomst biedt een beschrijving van de verwachtingen van de partijen. Dat is zeker belangrijk indien een partij niet verschijnt voor de rechter.
- Het taalgebruik van de overeenkomst geeft aan de rechter aan op welk taalniveau hij kan communiceren met de partijen op zitting en in het vonnis. Juridisch taalgebruik kan voor een leek een totaal andere betekenis krijgen.
- De overeenkomst heeft ongetwijfeld invloed op de strafmaat. Dat is niet voor alle (parket)magistraten evident. Zie voorbeeld uit het boek "Waarom?": een parketmagistraat vindt dat de betaling van een schadevergoeding naar aanleiding van de bemiddeling geen invloed mag uitoefenen op de strafmaat. Rechter Haex stelt vast in de praktijk dat dit vaak wel het geval is. Wat met het niet bereiken van een overeenkomst? Een advocaat uit het boek

"Waarom?" geeft aan dat dit de strafmaat niet negatief zou mogen beïnvloeden. Rechter Haex is van mening dat dit wel negatief mag meewegen in de straftoemeting, zeker indien men er van uitgaat dat het wel bereiken van de overeenkomst positief mag werken op de strafmaat. Hij denkt dat dit negatief effect in de praktijk ook speelt. Dat blootleggen is wel moeilijk omdat de rechter geen precieze richtlijnen heeft omtrent hoe de straftoemeting moet gebeuren. (nvdr: het niet bereiken van een overeenkomst kan ook te wijten zijn aan de opstelling van het slachtoffer. Daarom is het gevaarlijk om het niet bereiken van de overeenkomst negatief te laten doorwerken in de straftoemeting. Nagaan of de negatieve uitkomst aan de dader te wijten is, impliceert dan weer het doorbreken van de vertrouwelijkheid aangezien dit rapportage van de bemiddelaar veronderstelt over de redenen van het niet bereiken van een overeenkomst.)

- Volgens de nieuwe artikelen 163Sv. en 195 Sv. kan de rechter rekening houden met de bemiddelingsovereenkomst en met alle gegevens die hem ter kennis gebracht worden. Meer precisering wordt niet gegeven. Hoe de rechter daar dan rekening mee dient te houden, die druk ligt helemaal op de schouders van de rechter. De rechter kan rekening houden met alle gegevens eigen aan de persoon van de dader (gevoelens van spijt, houding tegenover het slachtoffer), maar (volgens cassatie) niet met de wijze waarop de verdediging is gevoerd. Vraag is of het niet deelnemen aan de bemiddeling onder 'de wijze van verdediging' valt.

De bemiddelingsovereenkomst kan echter niet in de plaats komen van de beslissing van de rechter, dat gaat te ver. De rechter kan wel bepaalde zaken uit de overeenkomst overnemen of zijn vonnis er op baseren. Bijvoorbeeld: het opleggen van een contactverbod; een uitvoerende titel verlenen voor de schadevergoeding die in de overeenkomst is opgenomen, ... Anderzijds vraagt de rechter zich soms af wat de relevantie van de tussenkomst van de rechter nog is na een geslaagde bemiddeling. Heeft hij dan nog een rol? Dhr. Haex vraagt zich af of het af en toe niet aangewezen zou zijn om toch te kunnen sepeneren na een geslaagde bemiddeling.

Relevante na te streven eigenschappen van de bemiddeling en de overeenkomst:

- Het hanteren van een open en professionele methode.
- De visie van de partijen dient goed naar voren te komen in de overeenkomst omdat dit voor de rechter belangrijke informatie is en opdat de partijen er zich goed bij zouden voelen.
- Een gedeeltelijke overeenkomst kan nuttig zijn, maar kan ook problemen opleveren. Dit is het geval wanneer de rechter voor het overblijvende gedeelte zeer zware of zeer lichte vergoeding oplegt en daarmee wat de partijen bereikt hebben van tafel veegt.
- De overeenkomst dient duidelijk te zijn: niet vatbaar voor betwisting wat betreft de bedragen en betalingsmodaliteiten: gaat het om een voorschot of een definitieve betaling. Men moet vermijden dat daar betwistingen over komen voor de rechter.
- Verwachtingen van de partijen mbt de verdere tussenkomst van de rechter (zowel wat betreft de straf als wat betreft de vergoeding) zijn nuttig.

Dhr. Verstraeten geeft eveneens aan dat hij als advocaat slechts heel beperkte ervaring heeft met bemiddeling. Als advocaat in strafzaken heeft hij vaak de indruk dat het debat over straftoemeting heel oppervlakkig blijft. Van de kant van het parket zowel als van de kant van de advocaat gaat men vaak weinig in op waarom een bepaalde straf zou moeten opgelegd worden. Hij pleit voor de ontwikkeling van het straftoemetingsdebat. Dat is een tendens die zich stilaan meer en meer aftekent. Hier ligt een rol voor de bemiddelingssector. Die kan voor dit debat via de overeenkomsten veel relevant materiaal aanbrengen.

De tijdsgeest zit goed voor de bemiddelingssector. In het werk van de commissie Holsters was de herstelgedachte sterk aanwezig: het ontwikkelen van een communicatieve en participatieve justitie staat in de titel. Men wil de resultaten van die communicatie maximaal bruikbaar maken in het strafproces.

Bemiddeling brengt elementen, mogelijkheden aan die dit mogelijk maken.

Hoe wordt dit bevorderd in de voorstellen van de Commissie Holsters?

- door het creëren van de mogelijkheid om de benadeelde partij, bloed- en aanverwanten op te roepen (of te horen?). Wanneer men zich nu geen BP stelt, dan heeft men formeel het recht niet om te worden gehoord. Bloed- en aanverwanten kan men nu oproepen als getuigen. Dit punt is niet echt vernieuwend. De mogelijkheden die al bestaan wil men blijkbaar uitbreiden.
- door aan de burgerlijke partij de mogelijkheid te geven om aan de rechter elementen voor te leggen die relevant kunnen zijn voor een geïnformeerde beslissing mogelijk maken. Dit is wel een vernieuwend punt. Op dit ogenblik heeft de BP geen rol te spelen in de straftoemeting.

In assisenzaken is dit geformaliseerd. De BP is volwaardige partij in het debat over de schuldigverklaring. De burgerlijke partij heeft echter geen inspraak over de straftoemeting, ze mag hierover niet pleiten.

Correctioneel is die splitsing (schuld en straf) niet formeel aanwezig. In de praktijk wordt dan ook door de BP soms indirect over de straftoemeting gepleit. Sommige rechters laten dit gebeuren, andere niet. Formeel mag de BP enkel pleiten over schuld en de schadevergoeding.

De wet van 22 juni 2005 responsabiliseert alle actoren (parket, raadkamer, kamer van inbeschuldigingstelling, correctionele rechtbank, hof van beroep, onderzoeksrechter) binnen de strafrechtsbedeling. Ze moeten ruimte scheppen voor bemiddeling. Art. 555 Sv. dat de vertrouwelijkheid stipuleert en de parlementaire debatten hieromtrent, zijn erg belangrijk. Het voegt een controlerecht in voor de partijen over de informatie die in de bemiddeling is naar boven gekomen.

De wet laat toe om een aflijning te maken tussen de informatie die naar de rechter door gaat en de informatie die tussen de partijen dient te blijven. Dit is een keuze die goed aan de mensen uitgelegd dient te worden. Voor de dader kan het van belang zijn om informatie over de precieze omstandigheden van het misdrijf en over de emotione-

le effecten uit de overeenkomst te houden, want de rechter kan daar rekening mee houden. Info over de schadevergoeding in de overeenkomst plaatsen is niet problematisch. In de overeenkomsten is te zien dat deze keuzes ook gemaakt worden: soms betreffen ze alleen info over de schadevergoeding, soms bevatten ze ook de visie van de partijen over de feiten en de houding van de dader naar het slachtoffer toe.

Om de bemiddelingsovereenkomst bruikbaar te maken zijn volgens Dhr. Verstraeten, na de wet van 22 juni 2005, nog twee ontwikkelingen nodig:

1. Splitsing van het strafproces (ligt nu ook ter discussie in de Commissie Franchimont). De eenheid van de uitspraak, waarbij de rechter uitspraak moet doen over schuld en straf in één uitspraak is problematisch. Zo kan de rechter al overtuigd zijn over schuld, maar indien hij een maatschappelijke enquête wil aanvragen met het oog op de straftoemeting, mag hij zich nog niet uitspreken over de schuld. Hij moet dan wachten op de informatie uit de enquête. Zo moeten advocaten nu onschuldig pleiten maar toch een straftoemetingsverweer voeren in gevallen waarin de raadsman inschat dat de cliënt misschien toch schuldig verklaard wordt. Indien de twee fasen gesplitst zouden worden, zou een bemiddeling kunnen plaats vinden na de schuldigverklaring en voor de straftoemeting(4).
2. 216 ter Sv. is enkel mogelijk voor zover nog geen strafvordering werd opgestart. Dit betekent dat, zodra de onderzoeksrechter is gevat, verval van strafvordering via bemiddeling in strafzaken niet meer mogelijk is. Dhr. Verstraeten pleit ervoor om dit ook mogelijk te maken na de start van de strafvordering. De vating van de onderzoeksrechter hangt immers vaak af van toevallige factoren, bijvoorbeeld men heeft de rechter nodig omdat er een huiszoeking moet gebeuren.

Tot slot kregen we nog uitgebreid antwoord op voor de bemiddelingspraktijk belangrijke juridisch technische vragen. In het bestek van dit verslag kunnen we niet het geheel weergeven.

Een greep uit de vragen:

- *Wat zijn de gevolgen van het al dan niet opmaken van de overeenkomst in de vorm van een dading?*

- *Indien twee daders een overeenkomst tekenen, maar één dader betaalt niet. In de overeenkomst staat dat niet-betaling door alle partijen leidt tot ontbinding van de overeenkomst? Wat gebeurt er dan?*

- *Kan men als bemiddelaar aansprakelijk gesteld worden voor een slecht opgestelde overeenkomst?*

...

Katrien Lauwaert
Universiteit Maastricht

Geïnteresseerden kunnen het uitgebreider verslag per mail opvragen via:

info@suggnome.be.

- (1) Vzw Suggnomè, "Waarom? Slachtofferdaderbemiddeling in Vlaanderen", Antwerpen, Garant, 2005, p.269.
- (2) "...Het misdrijf wordt gesitueerd in een driehoeksverhouding van slachtoffer-dader-samenleving. De samenleving wordt daarin vertegenwoordigd door de gerechtelijke instanties. Doel van Suggnomè is dan het realiseren van communicatie tussen de partijen onderling en communicatie naar de gerechtelijke instanties..."
- (3) Vzw Suggnomè, Jaarverslag 2005, Leuven, onuitg., p146.
- (4) Zie bijvoorbeeld 'l'ajournement de la peine' (in Frankrijk): de rechter moet maximaal 1 jaar na de schuldverklaring uitspraak doen. Zo kan de rechter rekening houden met de evolutie in de zaak en de straftoemeting daarop aanpassen, eventueel zelfs een kwijtschelding van de straf. De rechter kan dit doen wanneer de reclassering op weg is, wanneer de schade op weg is hersteld te worden en wanneer de maatschappelijke verstoring op weg is op te houden.

Impressies van een deelnemer aan de Rollenspelen Bemiddelingsmethodiek

In mei 2005 startte ik bij BAL als herstelbemiddelaar minderjarigen. Mijn eerste bemiddelingservaring deed ik op als stagiair bij de bemiddelingsdienst in Barcelona, waar ik na dien ook een jaartje als bemiddelaar aan de slag kon. Ik merkte bij BAL al snel dat er heel wat verschillende accenten werden gelegd en dat meer belang werd gehecht aan de zuivere methodiek van bemiddeling. De trainingsdagen bemiddelingsmethodiek kwamen dan ook als geroepen. Ik nam enkel deel aan de eerste dag, in november 2005, aangezien ik vanaf januari een methodiekcursus zou beginnen aan de sociale hogeschool in Heverlee. Ook al had ik al een beetje ervaring, ik had/heb toch het gevoel dat ik nog heel wat te leren had/heb.

Aan het begin van de dag werd veel aandacht besteed aan de 'spelregels' voor de nabespreking van de rollenspelen. Dat gaf meteen een veilig gevoel. Ik merkte dat ook de coaches hier veel aandacht voor hadden; de bemiddelaar en rollenspelers hun ervaringen laten vertellen en daarna pas de observatoren aan het woord laten, zo concreet mogelijk terugkoppelen, ... Dit maakte dat ik me kon laten gaan in het opnemen van de verschillende rollen.

We werden verdeeld in groepjes van 4 tot 5 personen op een manier dat niet alle 'groentjes' bij elkaar zaten: ervaren en onervaren bemiddelaars zaten door elkaar. Na de middag werden de groepen veranderd. Dit was voor mij persoonlijk niet nodig, maar ik kan me voorstellen dat anderen dit wel apprecieerden. In de kleine gemengde groepjes werden eerst mogelijke knelpunten overlopen waarna we samen een situatie uitkozen om te spelen, een goede manier van werken volgens mij.

Eén van de dingen die ik op de trainingsdag opgestoken heb, is mijn belangen als bemiddelaar niet te verwaarlozen. Om bijvoorbeeld een directe bemiddeling te doen is het voor mij belangrijk om alle partijen op voorhand

gezien te hebben. Wanneer ik tijdens een huisbezoek enkel de jongere en zijn vader gezien had, vond ik het moeilijk om aan te dringen om toch ook de moeder eens te zien. In een rollenspel nam ik zelf de rol van moeder op. De bemiddelaar legde me 'aan de telefoon' uit waarom het voor hem/haar belangrijk was mij op voorhand te zien. Het kwam voor mij als moeder niet opdringerig over. Dit maakt dat ik na deze rollenspellen gemakkelijker blijf aandringen voor een huisbezoek zonder het gevoel te hebben dat ik te opdringerig overkom.

Het was een aangename dag. Ik heb heel wat opgestoken door bepaalde rollen in te nemen en door anderen aan het werk te zien. Er blijven altijd knelpunten of twijfels in bepaalde dossier die natuurlijk ook met een collega of tijdens een teamvergadering kunnen besproken worden. De situatie gespeeld zien in een rollenspel of zelf een andere rol innemen, doet je toch nog net een andere kijk krijgen op de situatie en maakt bepaalde nuances toch net iets duidelijker. Ik ben zeker gemotiveerd om aan volgende trainingsdagen deel te nemen!

Liselotte Coninx
Bemiddelingsdienst Arrondissement Leuven

Seminarie voor de arrondissementale stuurgroepen van 15 maart 2006

Suggnomè vzw heeft van in het begin veel aandacht gehad voor de structurele verankering van de bemiddelingspraktijk op arrondissementeel niveau. De stuurgroepen spelen hierin een onmisbare rol, door in evenwaardig overleg het bemiddelingsbeleid op lokaal niveau te sturen, en door de dialoog over bemiddeling en aanverwante herstelrechtelijke thema's te stimuleren. We wilden met dit seminarie de gelegenheid bieden aan de partners om mekaar over de arrondissementen heen te ontmoeten, maar ook om inspiratie op te doen en op die manier de verdere discussie en dialoog over de formules van de

stuurgroep te bevorderen. Tegelijk drukken we hiermee onze erkentelijkheid uit voor de aangehouden inzet van de stuurgroepleden. Na een eerste keer op de valreep – daags voordien – te zijn uitgesteld wegens stakingen bij het openbaar vervoer naar aanleiding van perikelen rond het Generatiepact, brak de grote dag op 15 maart dan toch aan. De Factorij opende haar deuren om ons te verwelkomen, en onder een zacht winterzonnetje druppelden de eerste deelnemers vanaf negen uur binnen. 87 personen komende vanuit verschillende sectoren en uit alle Vlaamse uithoeken zijn uiteindelijk komen opdagen.

Ik maak hier kort verslag over het verloop van de dag zelf, en sta wat uitgebreider stil bij de bijdragen van de drie gastsprekers. Een uitgebreide verslaggeving met de bijdragen van alle sprekers in de vorm van een verslagboek kan u verwachten tegen het najaar.

Jan Bergé (voorzitter RVB Suggnomè) leidde de dag in, en verwees naar de rol die de stuurgroepen opnemen in de legitimatie van herstelrecht naar het hele strafrecht, naar de buitenwereld toe. Nadien herinnerde Katrien Lauwaert, die als moderator de ganze dag in goede banen leidde, ons aan het opzet van de dag, met name ons te bezinnen over de rol die de stuurgroepen hebben, zowel op praktijk- als op beleidsniveau.

Als eerste spreker nam Prof. Ivo Aertsen (Onderzoeksgroep Penologie en Victimologie, KULeuven) het woord, om een voordracht te geven over "De intermediaire positie van het herstelrecht: implicaties voor de organisatie". Hij plaatste vooreerst enkele kritische kanttekeningen/risicofactoren bij de bemiddelingspraktijk, die is ingebed in een ambivalente maatschappelijke context (denk aan het veiligheidsdenken waarin we verkeren, beperkte gemeenschapsbetrokkenheid, gevaar van institutionalisering), van waaruit het onvermijdelijk een invloed ondergaat. Volgens prof. Aertsen staan we voor de uitdaging om burgers mogelijkheden te geven tot het vormen van recht, in interactie met het formeel rechtssysteem ('tegenmacht' vormen). Er moet gezocht worden naar een organisatie-model waarin er een actieve mediatie bestaat tussen de rechtszoekende en het rechtssysteem. Dit veronderstelt een organisatie-model dat neutraal wordt gepositioneerd. Nadien gaf

Prof. Aertsen enkele rechtssociologische en criminologische argumenten om bemiddeling structureel te positioneren. Hij vraagt zich af of bemiddeling kan worden gezien als een semi-autonoom sociaal veld? Als een uiting van nieuw informalisme? En als interactieve setting? Tenslotte paste Prof. Aertsen de theoretische principes toe op de praktijk, en situeerde zo de stuurgroep op mesoniveau, als een neutraal, overstijgend samenwerkingsverband, dat echter nood heeft aan een formele structuur. En precies dit laatste is een grote gemiste kans in de huidige wetgeving, aangezien de wet van 22 juni nergens iets hierover bepaalt. Nog volgens Prof. Aertsen zijn meer tijd en personeel nodig om deze structuren goed te laten werken. Op die manier kunnen de stuurgroepen de versnippering van de herstelrechtelijke initiatieven tegengaan. Hij beaamt de nood aan zelfreflectie binnen de stuurgroepen, in een sfeer van gelijkwaardigheid tussen de partners, en met terugkoppeling naar de achterban.

De tweede spreker was mevrouw Judith Leest (Faculteit Rechtsgeleerdheid, Vakgroep Rechtstheorie, Universiteit Utrecht). Mevrouw Leest heeft in het kader van haar doctoraats-thesis enkele vergaderingen van stuurgroepen bijgewoond en partijen na bemiddeling geïnterviewd. Zij bracht een voordracht onder de titel "Kennisproductie in de strafrechtspraktijk. De stuurgroep als kennismanager". Ze vertrekt vanuit de vaststelling van een vermaatschappelijking van de traditionele gezagsdomeinen, zo ook voor het strafrecht waar steeds meer burgers zich organiseren om hun mening te ventileren. Een soort van dergelijke 'burgerlijke' kennis vinden we ook terug in de stuurgroepen. Vanuit een theorie over drie kennismodi legt ze uit dat de bemiddelingspraktijk een bijzonder type kennis produceert en dat de stuurgroepen dan optreden als 'manager' van deze kennis. Modus één kennis staat voor de klassieke opvatting van kennis (universeel geldige kennis, objectieverbaar), terwijl modus twee kennis betreft die 'werkt', die toegepast wordt, zoals het strafrecht. Modus drie kennis, en hierin bevindt zich de kennis die voortvloeit uit bijvoorbeeld de bemiddelingspraktijk, betreft leefwereld- of ervaringskennis. Het betreft een waardengeladen ervaringskennis, het gaat om inzichten verpakt in verhalen, in casuïstiek. De stuurgroepen kan men dan zien

als managers van deze kennis in de piste van vermaatschappelijking van het strafrecht. De interdisciplinair samengestelde stuurgroepen verschijnen hier als kenniscentra die de leefwereld kennis verbinden met beleidsvragen en juridische kaders. En daarin schuilt een grote kracht, met name dragen zij op die manier bij tot de geloofwaardigheid en externe legitimiteit van de strafrechtspleging. We staan dan ook voor de uitdaging om binnen de stuurgroepen na te denken op welke wijze we deze bijzondere kennis kunnen valoriseren, maar tegelijk moeten we ons bezinnen over de structurele plaats waar dit soort kennis vergaard wordt in verhouding tot andere bovenlokale fora op hetzelfde werkveld (zoals de arrondissementale raden slachtofferbeleid).

De voormiddag werd afgesloten met een bijdrage van Prof. René Foqué (Centrum Grondslagenonderzoek van het recht, KU-Leuven) waarin hij bemiddeling en de stuurgroepen kadert binnen het rechtsfilosofisch denken over strafrecht en straffen binnen een democratische rechtsstaat. Hij verwijst naar de leer van Montesquieu (Trias Politica) waar de democratie gebaseerd is op reflexief burgerschap, waar kritisch denkende burgers het vermogen bezitten om samen te handelen en op die wijze 'macht' creëren. De samenleving toont in de bemiddeling haar vermogen tot dit 'samen handelen'. Daarnaast is er nood aan evenwicht van waarheidsvindingen. Een democratie behoeft verschillende aanspraken op waarheid, een waarheid is nooit definitief. Dit kan binnen een geïnstitutionaliseerde dialoog. Het strafrecht heeft in deze optiek de opdracht om de dialoog afdwingbaar te maken. In onze democratie waar macht op diffuse wijze de maatschappij doordringt, moet de civil society manieren zoeken om uit te breken. Zo ook voor het klassieke strafrecht, dat het risico loopt te verworden tot een instrument van ordening, en waar het herstelrecht een complementaire rol heeft te spelen. Volgens Prof. Foqué zijn stuurgroepen bijzonder waardevol in een democratie onder meer omdat zij een erkenning zijn van een soort 'gemeenschappelijke waarheid', waarbij zij handelen met respect voor elkeen, en omdat zij door hun reflexief vermogen wezenlijk bijdragen tot de democratie. Verder

daagt Prof. Foqué ons uit om na te denken over de spanning tussen enerzijds het principe dat bemiddeling onafhankelijk moet kunnen blijven, niet geïnstitutionaliseerd of verworden tot een proces van waarheidsvinding, terwijl anderzijds de bemiddelaar zelf representant is van waarden en normen van de democratie.

De voormiddag bood ons enorm veel inhoud en denkmateriaal. Tijd dus voor de middagpauze, waarbij we de gelegenheid kregen even onderling bij te praten.

In de namiddag werkten we in drie groepen verder in workshops, rond stellingen die de sprekers in de voormiddag hadden geponeerd. Hiervan werd nadien verslag uitgebracht door Lieve Balcaen en Min Berghmans (OSBJ) en door Lieve Bradt (U Gent). Voor de inhoud van deze rondetafels verwijs ik naar het verslagboek! Bedankt dames!

De namiddag werd afgesloten door een voordracht van een medewerker van het kabinet Justitie (mevrouw I. De Tandt en van het kabinet van de Minister van Welzijn (de heer W. Meyvis). Mevrouw De Tandt gaf eerst toelichting bij de totstandkoming van de wet van 22 juni 2005, waarna de blijde boodschap volgde dat Suggnomè even voordien als eerste bemiddelingsdienst in Vlaanderen was erkend! Nadien sprak mevrouw De Tandt de waardering van de Minister uit voor de reeds bestaande arrondissementale samenwerking, al dient nog nagedacht te worden over de structurele inbedding ervan, en in het bijzonder in relatie tot andere arrondissementale structuren. In zijn toespraak verwees de heer Meyvis onder andere naar de evolutie waarbij het welzijns-werk meer herstelgericht is beginnen werken, en naar de samenwerking die op dit vlak geleidelijk aan ontstaat tussen Justitie en de Vlaamse Gemeenschap.

Na deze interessante dag konden we ons ontspannen bij een hapje en een tapje op een receptie, ons aangeboden door Suggnomè.

Tot slot druk ik de hoop uit dat de leden van alle stuurgroepen op deze dag inspiratie en motivatie hebben gekregen om zich verder te engageren, en dat op een of andere wijze zal verder gewerkt worden met al het materiaal dat hier werd aangeleverd. Ik ben er immers van overtuigd dat we veel argumenten kregen

aangereikt om verder te werken en de stuurgroepen een formeler statuut te geven. We kijken vol verwachting uit naar het verslagboek, dat we u hopen te bezorgen in het na-jaar!

An Marchal
Forumwerker

Goed om weten

Nieuws uit Europa

De eerste Newsletter van het European Forum for Restorative Justice van dit jaar is verschenen (maart 2006). De lezer vindt er meer informatie over:

- het proces van implementatie van bemiddeling met minderjarigen in Griekenland;
- eerste resultaten van een expert meeting mbt. dataverzameling over bemiddeling en RJ cases in Europa;
- de eerste School of Restorative Justice in Polen;
- ervaringen inzake bemiddelen in dossiers van seksueel geweld in Manchester;
- een expert meeting dat heeft plaatsgevonden in januari 2006 over een herziening van het UN Handbook on Restorative Justice.

Voor aankomende internationale activiteiten en literatuur over Restorative Justice verwijs ik naar de website van het Europees Forum: www.euforumrj.org. Daar vind je ook het programma terug van het vierde Europees congres dat wordt georganiseerd door het European Forum for Restorative Justice, onder de titel "Restorative Justice and beyond: an agenda for Europe" (van 15 tot 17 juni in Barcelona).

Agenda

De werkgroep vorming organiseert (zie ook www.suggnome.be/agenda.php)

- op **19 juni 2006** een themadag over '**bemiddelen in dossiers van seksuele delicten**', i.s.m. Jürgen Peeters (vzw De Onderstroom), Liselotte Willems (Slachtofferhulp Brussel) en Flip Van Caenegem (ITER Brussel). De vorming richt zich in de eerste plaats tot bemiddelaars in strafrechtelijke context. Ze vindt plaats in de Markies in Brussel, van 9.30u tot 16.45u. Kostprijs 15 EURO. Inschrijven kan bij noella.verreth@suggnome.be (max. 50 deelnemers).

- op **12 september 2006 rollenspelen** inzake de **methodiek van bemiddeling** o.l.v. collega bemiddelaars van 09u00-16u30 te Leuven. Inschrijven bij info@suggnome.be voor maximum 20 personen te verdelen over de projecten bemiddeling. Kostprijs 2 euro.

- op **3 oktober 2006** wordt een vorming georganiseerd inzake "Franse terminologie voor bemiddelaars". Plaats en inschrijving nog nader te bepalen.

- op **30 november 2006 rollenspelen** inzake de **methodiek van bemiddeling** o.l.v. collega bemiddelaars van 09u00-16u30 te Gent. Inschrijven bij info@suggnome.be voor maximum 20 personen te verdelen over de projecten bemiddeling. Kostprijs 2 euro.

Het Centrum voor Grondslagenonderzoek van het Recht (Faculteit Rechtsgelegenheid K.U.Leuven) en Suggnomè organiseren in 2006 drie workshops over "(herstel)bemiddeling tussen theorie en praktijk":

-op **19 oktober 2006** wordt in deze reeks de derde **workshop "Autonomie, responsabilisering en herstelbemiddeling minderjarigen"** georganiseerd in het Cultureel Centrum Romaanse Poort (Brusselsestraat 63, 3000 Leuven) van 13u30 tot 16u30. Inschrijven is gratis en kan via info@suggnome.be. (zie ook www.suggnome.be/agenda.php)

“SAMENSPRAAK”

23 juni 2006

!!! DE MARKTEN !!!

Oude Graanmarkt 5

1000 Brussel

Thema: Informeren over bemiddeling: een zaak voor iedereen!

- 14.00 u   1. Inleiding door de heer Alfons Borginon, voorzitter VLD-fractie, Kamer.
2. Debat gemodereerd door Françoise Smets, katholieke hogeschool, Leuven.
                                 Wij hopen op de aanwezigheid vanuit het parket, de politie, de advocatuur,
                                 PSD, slachtofferhulp, JWW, justitieassistenten, bemiddelaars, om samen met
                                 hen te verkennen wie welke taken en verantwoordelijkheden kan opnemen
                                 inzake het informeren van partijen over bemiddeling.
- 16.45 u   Einde

Inschrijven kan via het bezorgen van bijgevoegde inschrijvingsstrook aan het secretariaat van Suggnomè of via het sturen van een e-mail naar info@suggnome.be, en dit vóór 17 juni 2006.
Er is geen mogelijkheid tot het verkrijgen van broodjes.
Voor bijkomende inlichtingen kan u terecht bij Noëlla Verreth op het secretariaat van Suggnomè.

INSCHRIJVINGSSTROOK

SAMENSPRAAK 23 juni 2006

Hiermee bevestig ik dat ik,

.....(naam)

aanwezig zal zijn op 23 juni 2006

Handtekening